

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/329033637>

Çatışma Bilimleri ve Çatışma Haritalaması Çerçevesinde Balkanlar”, Yeni Türkiye, Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı-V, sayı: 70, Mart-Haziran 2015, ss. 5966-5983. <http://www.yeniturkiye....>

Article · March 2015

CITATIONS

0

READS

1,533

1 author:

[Sezai Ozcelik](#)

Çankırı Karatekin Üniversitesi Çankırı Turkey

165 PUBLICATIONS 198 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Yeni Türkiye

bu sayıda

70

rumeli-balkanlar özel sayısı - V

bilim adamları ve uzmanlardan arşivlere dayalı
478 makale, uluslararası inceleme ve araştırma

genel değerlendirme, balkan tarihi ve balkanlarda osmanlı öncesi türk varlığı, İlkçağ, Ortaçağ, osmanlı'nın balkan fütuhâtı ve iskânı, Akıncılar, Alperenler, Dervişler, Balkanlarda Osmanlı Hâkimiyeti, Hoşgörü ve İstimâlet Siyaseti, İskân Siyaseti balkanlarda sosyal ve ekonomik gelişmeler, Nüfus Yapısı, Sosyal Yapı, Ekonomik Yapı, balkanlarda osmanlı yönetimi, Genel İdarî Yapı, Vilâyet Sistemi, osmanlı dönemi balkan şehirleri, Genel Bakış, Edirne, Selanik, Üsküp, Manastır, Kırcaali, Rusçuk, Belgrad, Drama, İşkodra, Köstendil, Vidin, İbrail, Kazâlar, osmanlı dönemi'nde rumeli'de din, tasavvuf ve vakıf eserleri, Rumeli'de Din ve Tasavvuf, Rumeli'de Osmanlı Vakıf Eserleri, balkanlarda kültür, sanat, türkçe ve edebiyat, Balkanlarda Kültür ve Sanat, Balkan Türkçesi, Balkanlarda Edebiyat, balkanlardan kopuş ve siyasî gelişmeler, Osmanlı'nın Balkanlardan Çözülmesi, Balkanlar ve Rusya, Balkanlarda İsyânlar ve Ulusçuluk, Balkanlarda Kilise Kavgaları, Patrikhane ve Misyonerler, I. ve II. Meşrutiyet, Balkanlarda Komitacılık, Jöntürkler ve İttihatçılar, Balkanlarda Sona Doğru, balkan savaşları, Genel Değerlendirme, I. ve II. Balkan Savaşları, Balkan Savaşlarının Sonuçları, Balkan Savaşı Hatıraları ve Balkan Şehitleri, balkanlarda soykırım, mezâlim, göçler ve mübadele, Balkanlarda Soykırım, Katliam ve Mezâlim, Rumeli Göçleri ve Göçmenleri, Mübadele, balkan ülkeleri bölgeler ve halklar, Bulgaristan, Yunanistan, Batı Trakya, Makedonya, Arnavutluk, Kosova, Sırbistan, Yugoslavya, Sancak, Karadağ, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Slovenya, Romanya, Gagavuzlar-Moldova, Macaristan, Polonya, Pomaklar, Torbeşler, Çingeneler, balkanlarda uluslararası ilişkiler, barış, güvenlik ve istikrar, AB ve Balkanlar, Türkiye'nin Balkan Politikası, Balkanlarda Barış, İstikrar ve Gelecek, Balkanlarda Güvenlik, çeşitlemeler, Atatürk ve Balkanlar, Balkanlar ve Medya

Recep Tayyip Erdoğan Balkan Acısı: Yüreğimizin Sızısı / 27

GENEL DEĞERLENDİRME

Mevlüt Çavuşoğlu Balkanlar / 31

Halil İnalçık Rumeli / 33

Kemal H. Karpat Etnik Kimlik ve Ulus Devletlerin Oluşumu / 41

İlber Ortaylı Balkanlar ve Osmanlı Mirası / 62

Peter Mentzel Sınır, Sınır Bölgesi ve Çekirdek Olarak Osmanlı Balkanları / 66

Sabahattin Zaim Türk Dünyası'nda Balkanlardan Hatıralar / 74

BALKAN TARİHİ VE BALKANLARDA OSMANLI ÖNCESİ TÜRK VARLIĞI

İlkçağ

M. Taner Tarhan Ön Asya Dünyasında İlk Türkler: Kimmerler ve İskitler / 85

Sema Sandalcı Ana Hatlarıyla Antik Trakya'da Yaşam ve Trak Halkları / 102

İlhami Durmuş İskitlerin Kimliği / 116

İlhami Durmuş Sarmatlar / 126

Şerif Baştav Avrupa Hunları / 141

Istvan Zimonyi Bulgarlar ve Oğuzlar / 187

Osman Karatay Hırvat ve Sırp Göçlerinde Ogur İlgisi / 201

Yusuf Hamzaoğlu Slovenya'da Avar İzleri / 211

Plamen S. Tzvetkov Türkler, Slavlar ve Bulgarların Kökeni / 218

İsmail Mangaltepe Avrupa Kıtasında Kurulan İlk Türk Devletleri (IV-VII. yy) / 227

Didem Ekinci Tarihsel Süreç İçinde Balkanlarda Türk Varlığı / 237

Erhan Türbedar Geçmişten Günümüze Balkan Türkleri: Genel Değerlendirme / 250

Özcan Pehlivanoglu Güneydoğu Avrupa'da (Balkanlar) Türk İzleri / 261

Ortaçağ

Öner Tolan Erken Orta Çağ Döneminde Balkanlarda Türk Varlığı / 273

Muallâ Uydu Yücel Balkanlar'da Peçenekler / 301

Bálint Zoltan Takács IX. Yüzyılda Hazarlar, Peçenekler ve Macarlar / 317

Hülya Yiğit I. Aleksios Comnenos Devri Bizans Dış Politikasında Balkanlardaki Türkler / 328

Mustafa Safran Kuman/Kıpçaklar / 339

Asım Korkmaz 11. ve 13. Yüzyıllarda Balkanlarda Kuman Savaşları / 349

- Ali Ahmetbeyođlu* Büyük Bulgar ve Tuna Bulgar Devletleri / 361
Ayşe Kayapınar Tuna Bulgar Devleti (679-1018) / 376
Ayşe Kayapınar Kumanlar ve İkinci Bulgar Devleti (1187-1370) / 390
Nesimi Yazıcı İdil (Volga) Bulgar Hanlığı'nda İslâmiyet / 402
İsmail Doğan Sekeller Kimdir? / 421
Sayime Durmaz Haçlı Birliklerinin Rumeli'den Geçişi Sırasında Yaşanan Olaylar / 424
Nesliban Durak Moğolların Merkezi Avrupa Seferleri / 440
Süleyman Kocabaş Balkanlarda Türklerin Menkus Talihleri - 1364 İlk Haçlı Seferinden 1912 Son Haçlı Seferine Kadar Balkanlar / 449
Yusuf Ayönü Osmanlı Fetihleri Öncesinde Balkanlarda Türk Varlığı / 473

OSMANLI'NIN BALKAN FÜTUHATI VE İSKÂNI

- Halil İnalçık* Osmanlı Döneminde Balkanlar Tarihi Üzerine Yeni Araştırmalar / 485

Akıncılar, Alperenler, Dervişler

- Ömer Lütfi Barkan* Osmanlı İmparatorluğu'nda Kolonizatör Türk Dervişleri / 491
Mehmet Demirci Gazi Dervişler ve Balkanlar / 519
Abmet Yaşar Ocak Balkanlarda İslâm'ın ve Türk İskânının İlk Temsilcisi: Sarı Saltık / 526
H. Çetin Arslan Erken Osmanlı Döneminde (1299-1453) Akıncılar ve Akıncı Beyleri / 535
H. Çetin Arslan Erken Osmanlı'nın Fetih ve Yerleşim Sisteminde Akıncı Beylerin Stratejik Önemi / 545
Ayşegül Kılıç Akıncılık Teşkilâtı ve Ünlü Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihine Katkıları / 553
Vedat Turgut Vakıf Belgelerinde Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi Aileleri: Malkoçoğulları Mihallüler ve / 566
Ekrem Buğra Ekinci Evlâd-ı Fâtihân / 590

Balkanlarda Osmanlı Hâkimiyeti

- Yusuf Oğuzoğlu* Osmanlı Devleti'nin Balkanları Fethederek Yeni Bir Düzen Kurması / 592
Sıddık Çalık Osmanlılar'ın Rumeli'ye Geçişi ve Trakya-Meriç Havzasının Fethi / 606
Uğur Altuğ Erken On Beşinci Yüzyılda Balkanlarda Osmanlı Hâkimiyetinin Yerleşmesinde Derbentlerin Rolü / 614
Ayşe Kayapınar Bulgaristan'da Osmanlı Hâkimiyetinin Kurulması / 619
Levent Kayapınar Yunanistan'da Osmanlı Hâkimiyetinin Kurulması (1361-1461) / 636
Bilgehan Pamuk Güney Arnavutlukta Osmanlı Hâkimiyeti / 647
Bilgehan Pamuk XV. Yüzyılda Osmanlı Devleti-Arnavutluk İlişkileri / 659

- Viorel Panaite* Osmanlı Hâkimiyetinin Tuna Nehrinin Kuzeyinde Yayılışı: XIV. ve XVI. Yüzyıllarda Eflak ve Boğdan / 668
- Ferit Artkin* Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Bulgaristan / 684
- Yasemin Demircan* Ege Adalarında Osmanlı Hâkimiyeti / 694
- Nuri Adıyke* Girit Savaşları ve Birleşik Hıristiyan Orduları / 706
- Nuri Adıyke* Girit'in İslamizasyonu / 715
- Ersin Gülsoy* XVI-XVII. Yüzyıllarda Akdeniz'de Osmanlı Hâkimiyeti / 722

Hoşgörü ve İstimâlet Siyaseti

- Ömer İşbilir - Mesut Aydın* Bir Osmanlı Yönetim Biçimi Olarak İstimâlet Siyaseti ve Rumelideki Etkileri / 735
- Fabameddin Başar* Osmanlı Hoşgörüsünün Balkanlar'daki Yansımaları: Bosna-Hersek Örneği / 758

İskân Siyaseti

- Hasan Moğol* Osmanlı Devleti'nde Balkanlarda İskân Siyaseti / 768
- Selda Adiller* Anadolu'dan Makedonya'ya Yönelen ve Yerleşenler, Yörükler / 782
- Halime Doğru* Osmanlı Devleti'nin Rumeli'de Fetih ve İskân Siyaseti / 790
- Mehmet İnbaşı* Balkanlar'da Osmanlı Hâkimiyeti ve İskân Siyaseti / 805
- Hava Selçuk* Rumeli'ye Yapılan İskânlar Neticesinde Kurulan Yeni Yerleşim Yerleri (1432-1481) / 820
- Hüseyin Memişoğlu* Türklerin Bulgaristan'a ve Balkanlar'a Yerleşmesi / 831
- Sıddık Çalık* Osmanlı Devleti'nin XV-XVI. Asırlarda Rumeli'deki İskân Siyaseti: Çirmen Sancağı / Meriç Havzası / 861

BALKANLARDA SOSYAL VE EKONOMİK GELİŞMELER

Nüfus Yapısı

- Ramazan Özey* Osmanlı Yedigârı Balkanlar'ın Nüfus Yapısı / 929
- Ali Yiğit* Balkan Yarımadası'nın Beşerî Coğrafya Özellikleri ve Türk ve /veya Müslüman Nüfus Varlığı / 943
- Halil Kurt* Balkan Ülkelerinin Genel Demografik Yapısı / 972
- Halil Kurt* Balkan Ülkelerinde Nüfusun Etnik, Dil ve Dini Yapısı / 979
- Musa Şaşmaz* 19. Yüzyılın Sonunda ve 20. Yüzyılın Başında Nüfus Bilgilerinin Yunanlılar, Bulgarlar ve Ermeniler Tarafından Çarpıtılması / 1003

Sosyal Yapı

- Arzu Tozduman Terzi* Balkanlarda Birlikte Yaşama Modeline Makedonya Şehirlerinden Örneklemler / 1010
- M. Ali Demirbaş* Fetih Sonrası Resmo'da Mülkiyetin El Değiştirmesi Hakkında Gözlemler / 1016
- Ahmet Uyaniker* 1882 Şarkî Rumeli Sıhhiye İdaresi Kanununa Göre Bölgede Çalışan Sağlık Personeli / 1024

- Mehmet Doğan* Balkan Savaşı'nda Bir Şehrin Teslimi ve Şehirde Sağlık Hizmeti Veren Bir Kurum: Selanik Hilâl-ı Ahmer Hastanesi / 1031
- Ayşe Özdemir Kızılkın* Tanzimat'tan Sonra Balkan Coğrafyasında Kadın Suçları ve Kadın Mahkûmlar / 1038
- Nazmiye Demiroğlu* Balkan Dilleri ve Türkçe İlişkisinde Kadın Varlığına Feminist Bir Bakış / 1053

Ekonomik Yapı

- Hasan Moğol* Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki Sektörel İktisat Politikaları Uygulamaları / 1063
- Mehmet Ali Ünal* Evliya Çelebi'ye Göre Ankâ Bezirgân, Ankâ Mellehân: 17. Yüzyılda Anadolu ve Rumeli Şehirlerinde Büyük Tüccarlar ve Armatörler / 1081
- Ümit Koç* Aşağı Meriç Havzası'nda Kırsal Ekonomiye İlişkin Tespit ve Deđerlendirmeler (937-1530 tarihli Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-İli Defterine Göre) / 1097
- Zafer Karademir* Osmanlı Kültürel Çeşitliliğinin Ekonomiye Yansımaları: Yeniçağ Kadı Sicillerine Göre Sofya İktisadî Hayatında Müslim-Gayrimüslim Birlikteliği / 1108
- Mustafa Nuri Türkmen* XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı Devleti'nin Sağ Kanat Seferlerinde Yol ve Köprü İnşa ve Bakımlarına Rumeli'nin Katkısı / 1123
- Mustafa Nuri Türkmen* XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı Devleti'nin Rumeli Sağ Kanat Seferlerinde Nakil Vasıtalarının Temini ve Buna Rumeli Halkının Katkısı / 1127
- Vahdettin Engin* Rumeli Demiryolları / 1136
- M. Esat Sarıcaoğlu* XIX. Yüzyılda Edirne'den İstanbul İçin Buđday Mubayaası (Mîrî ve Râyic Fiyat Uygulamaları) / 1148
- Mehmed Ganic-Adnan Pajević-Haris Hojkurić* Batı Balkan Ülkelerinde Ekonomik İyileşme ve Gelişme İçin Çatışma Sonrası Sorunlar ve Münasebetler / 1157
- Ali Cüneyt Çetin* Batı Balkan Ülkeleri Yenilenebilir Enerji Piyasasının Yatırım Fırsatları Açısından Değerlendirilmesi / 1169

BALKANLARDA OSMANLI YÖNETİMİ

Genel İdarî Yapı

- Orban Kılıç* Kuruluşundan 18. Yüzyılın Sonuna Kadar Rumeli Eyaletinin İdarî Taksimatı / 1185
- Önder Bayır* Arşiv Belgelerine Göre Rumeli'de Osmanlı Yönetim Anlayışı / 1196
- Hanife Alaca* Osmanlı Devleti'nin XVI. Yüzyılda Rumeli'de Kurduđu İdarî Düzen: Prizren Sancağı / 1204
- Viorel Panaite* Haraçgüzarların Statüleri: XV. ve XVII. Yüzyıllarda Eflak Boğdan ve Transilvanyalılar Üzerine Bir Çalışma / 1210

Krastyo Yordanov 1528 /29 Tarihli Osmanlı Voynuk Kütüğüne Göre XVI. Yüzyıl Rumeli Voynuk Teşkilâtı ve İstabl-ı Âmire'deki Voynuk Hizmetinin Yapısı / 1221

Yasemin Beyazıt "Rabiâ'dan İnebahtı'ya" Rumeli Kadılık Rütbeleri / 1228

Abmet Köç XVIII. Yüzyılın İlk Yarısında Sarıprut Plankası'nın Yeniden İnşası ve Mübaşir Mehmed Ağa / 1237

Ali Fuat Örenç Balkanların Kapısı Ege Adaları'nda Osmanlı İdaresi (1830-1923) / 1248

A. Nükhet Adıyeye - Nuri Adıyeye Osmanlı Sistemi İçinde Girit Adası'nın Genel Çevreveden Farklılıkları, Bu Farklılıkların Gerekçeleri ve Algılanış Biçimleri / 1292

Sezai Balcı Sicil Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Selanikli Yahudiler / 1298

Vilâyet Sistemi

Aşkın Koyuncu Tuna Vilâyeti'nde Nüfus ve Demografi (1864-1877) / 1309

Mahir Aydın Doğu Rumeli Vilâyeti / 1355

ikinci cildin içindekiler

Sayı: 67

OSMANLI DÖNEMİ BALKAN ŞEHİRLERİ

Genel Bakış

Oğuz Kaan Bayrakdar Şehir, Osmanlı Şehri ve Balkan Şehri / 1389

Rıdvan Canım Osmanlı'nın Rumeli'deki Yedi Müstesna Güzeli / 1398

Mehmet Nuri Çınarcı Âşık Çelebi'nin Meşâ'irü's-şu'arısında Balkan Şehirleri / 1430

Edirne

Rıdvan Canım Osmanlı Medeniyetinde Muhteşem Bir Payitaht ve Bir Kültür Şehri Olarak Edirne / 1436

Gülser Oğuz 18. Yüzyılın İlk Yarısında Çekim Merkezi Edirne / 1460

Eren Akçiçek Raif Necdet (Kestelli)'nin Ufûl Adlı Eserinde Balkan Savaşı'nda Edirne'nin Sosyal Yapısı ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Çöküşü ile İlgili Tespitleri / 1468

Selanik

Nesliban Ünal 16. Yüzyılda Selanik'in Sosyo-ekonomik Gelişim Dinamikleri /1474

Musa Şaşmaz 1903-1904 Yılları Nüfus Sayımına Göre Selanik Nüfus Tablosu Analizi / 1491

Üsküp

Eyüp Kul Üsküp Şehri'nin İdarî Yapısı, Mahalleleri ve Nüfusu (XVII. Yüzyıl) / 1504
Mehmet İnbaşı XIX. Yüzyılda Üsküp Şehri ve Nüfus Yapısı / 1513

Manastır

Selçuk Duman Manastır Şehrinde Yaşayan Türklerin Sosyo-Kültürel Yapıları / 1522
Mehmet Günay - Mustafa Akbel 18. Yüzyıl Ortalarında Manastır Şehrinde Sosyal ve Ekonomik Hayat / 1530
Yüksel Nizamoğlu Manastır Vilayet Gazetesi Gözüyle Manastır (1907-1908) / 1542

Kırcaali

Emin Çarıkçı Kırcaali'nin Kuruluşu, Nüfus Yapısı ve Tarihi / 1559
Tevfik Ziyaeddin Akbulut Kırcaali / 1569
Durmuş Akalın XIX. Yüzyılda Balkanlarda Osmanlı Devleti ve Kırcaali / 1572

Ruşuk

Mehmet Topal Tuna'nın İncisi: Rusçuk / 1588
Meryem Kaçan Erdoğan XV. Yüzyılda Rusçuk'ta Demografik ve Sosyo-Ekonomik Yapı / 1604
Kamil Çolak Rusçuk'ta Asayiş Meselesi (1550-1700) / 1619

Belgrad

Uğur Kurtaran XVIII. Yüzyıl Osmanlı-Avusturya Antlaşmalarında Belgrad ile İlgili Hükümler / 1638

Drama

İsmail Arslan 19. Yüzyılda Osmanlı Sol Kolunda Bir Şehir: Drama / 1652

İşkodra

Ünal Taşkın Maarif Salnamelerinde İşkodra Vilayetine Ait Veriler / 1665

Köstendil

Durmuş Akalın XIX. Yüzyılda Osmanlı İdaresi Altında Balkanlar ve Köstendil / 1674

Vidin

Hava Selçuk Tuna Gazetesi'ne Göre 1865-1877 Yılları Arasında Vidin (Vidin'den Mektuplar) / 1695

İbrail

Ali Duymaz Türkülerde Kalmış Bir Balkan Hatırası: “Şehr-i İbrail” ve Türküleri / 1712

Kazâlar

Mehmet İnbaşı Kalkandelen Kazâsı (1455-1569) / 1719

Şenay Öztürk Yılmaz 564 Numaralı Şer’iye Siciline Göre Karaferye Kazâsı / 1735

İbrahim Etem Çakır Sarı Saltuk Baba’nın Diyârı: XVIII. Yüzyılın Ortalarında Babadağ Kazâsı / 1747

Ayla Efe Rumeli’de Bir Kazâ: Tekfurdağı 1845 / 1759

OSMANLI DÖNEMİ’NDE RUMELİ’DE DİN, TASAVVUF VE VAKIF ESERLERİ

Rumeli’de Din ve Tasavvuf

Metin İzeti Balkan Şehirlerinin Osmanlı ve Tasavvuf Paradigması / 1767

Abmet Yiğit XVI. Yüzyılın İlk Yarısında Rumeli Coğrafyasında Tekke-Zaviyelerin Dağılımı / 1775

İlhami Yurdakul Balkanlarda Hilâfetin Dinî-Siyasî Nüfuzu ve 1884 (1302) Tarihli Şeyhülislamlık Talimatnamesi / 1784

Serdar Ösen Balkanlarda Mevleviliğin Yayılması ve Kurulan Mevlevihaneler / 1799

H. Mustafa Eravcı Balkanlar’da Mevlevilik / 1815

Çazim Hadžimejlić Bosna-Hersek’te Tasavvuf / 1825

Kefayettin Öz Saraybosna’da Bir Anadolu Ereni: “Akhisar”lı Ayvaz Dede” / 1834

İsa Sülçevsi Kosova Arnavutlarında Mevlit Geleneği / 1845

H. Mehmet Günay Osmanlı Sonrası Bulgaristan Topluluğunun Dinî Hayatı / 1850

Rumeli’de Osmanlı Vakıf Eserleri

Önder Bayır Arşiv Belgelerine Göre Rumeli’deki Osmanlı Vakıfları / 1863

Mehmet Zeki İbrahimgil Balkan Ülkelerinde Osmanlı Eserleri Üzerine İstatistikî Durum / 1875

Mehmet Zeki İbrahimgil Kosova’daki Türk Eserleri / 1906

Gülberk Bilecik Sofya’da Günümüze Ulaşan Osmanlı Mimari Eserleri / 1916

Mevlüt Dede Bir Balkan Şehri Olan Ohri’de XVII-XVIII. Yüzyıl Vakıf-Sosyal Hayat İlişkisine Dair Birkaç Örnek / 1927

Meral Bayrak Ferlibaş Rusçuk’ta Osmanlı Kültür Varlıkları: Dinî ve Hayrî Kurumlardan Bazıları / 1933

Ayhan Çetin Bulgaristan’ın Kırcaali Bölgesi’ndeki Türk Yapıları / 1946

Mehmet Emin Yılmaz Evliyâ Çelebi’den Günümüze Peçuy’da Türk Mimârî Eserleri / 1950

- Murat Kocaaslan - H. Ahmet Arslantürk* Padişah İçin Hazırlık: 1067-1068 (1956-58)
Yıllarında Edirne Sarayı'nda Onarımlar ve Yeni Mekânlar / 1962
- Murat Kocaaslan - H. Ahmet Arslantürk* Sultan II. Mustafa Saltanatında Edirne
Sarayı: 1696-1698 Harem Tamirâtları / 1974
- Murat Kocaaslan* Düşmanlarımıza Bâ'is-i Helecân Vermek: Edirne Yeni Saray'ı
Tamir Etmek / 2004
- Reyhan Şahin Allahverdi* Üsküp Burmalı Cami Tamir Projesi ve İnşaat Keşif
Defteri / 2016
- Naciye Altaş* Makedonya Radanya Köyü Mahmut Ağa Camii ve Restorasyon
Çalışmaları / 2024

BALKANLARDA KÜLTÜR, SANAT, TÜRKÇE VE EDEBİYAT

Balkanlarda Kültür ve Sanat

- Zeynep Sözen* Osmanlı Kültürünün Eflak ve Boğdan'ın Yaşamına Etkisi / 2035
- Ćazim Hadžimejlić* Bosna Hersek'teki Kültür, Bilim ve Eğitim Üzerindeki Osmanlı
Etkisi / 2045
- İbrahim Tatarlı* Bulgaristan'da Türk Halk Kültürü / 2051
- Gonca Kuzay Demir* Kosova Türklerinin Ölüm Öncesi İnanma ve
Uygulamaları / 2062
- Kadriye Türkan* Balkan Türk Masallarında, Şamancıl Sağaltım Yöntemleri / 2069
- Jernej Mlekuz* Burek, Nein, Danke! (Börek mi, Hayır Teşekkürler!) Göçmen Bir
Yemeğin Hikâyesi ve Milliyetçi Bir Konuşma / 2077
- Nedim Emin* Balkanlar'daki Türk Dizilerinin Derin Etkisi / 2096
- Sibel Paşaoğlu* Balkanlarda Geleneksel Müzik, Türler, Çalgılar, Müzikal-Kültürel
Etkileşim, Etnik Kod ve Anlamlar Üzerine / 2099
- Abas Jahjai* Makedonya'da Bektâşi Müsîkîsi / 2137
- Nezîbe Şentürk - Naka Niksiç* Geleneksel Boşnak Müziğinde Türk Halk
Türküleri / 2143
- F. Gülay Mirzaoğlu* Anadolu ve Balkan Coğrafyasında Çoban Türküleri / 2150
- Mustafa Gürbüz Beydiz* Balkanların Osmanlıya Ait Sessiz Yelkenlileri / 2166

Balkan Türkçesi

- Bilgehan Atsız Gökdağ* Balkanlarda Türkçenin Genel Görünümü / 2178
- Gürer Gülsevin* Rumeli Türkçesi Çerçevesinde Türk ve Balkan Dillerinin
Etkileşimi / 2191
- Abidin Karasu* Asırlar İçinde Balkanların Barış ve İstikrar Dili "Türkçe" / 2201
- Abmet Günşen* Balkanlarda Türkçe: Balkan Türk Ağzlarının Söz Dizimi
(Makedonya ve Kosova Türk Ağzları Örneği) / 2215
- Fabrinnisa Bilecik* Balkan Mânilerinin Dili / 2234

- Suzan D. Canbasi - Esin Hüdaverdi* Avrupa'nın Güney Doğusunda Yaşayan Türkler ve Dilleri / 2250
- Victor A. Friedman* Makedonya ve Civar Bölgelerde Balkan Türkçesi / 2255
- Mehmet Turgut Berbercan* Diyalektolojik Bir İnceleme: Romanya Tatarcası (Romanya Tatar Ağzları) / 2267
- Meral Demiryürek* Edith Durham'ın "High Albania" Adlı Eserinde Türk Dil ve Kültürü / 2278
- Nevzat Özkan* Gagavuz Türkçesi / 2287
- Nebabat Sülçevsi* Batı Balkanlarda Türkolojinin Durumu / 2302
- Eraslan Candan* Kuzey Yunanistan'da Değiştirilen Türkçe Yer Adları Üzerine / 2309
- Mustafa İbrahimî* Balkan Halklarında Streotipler, Mitler, Kimlikler ve Diller Arasındaki İlişki / 2316
- Senem Akyol* Manisa ve Balkanlar (Manisa'da Yerleşik Balkan Göçmenleri Örneklemleri Üzerinden Oğuz Türklerinin /Türkçesinin Balkan Yapılanmalarına Dair Tespitler) / 2323

Balkanlarda Edebiyat

- Mitat Durmuş* Ömer Seyfettin'in Anlatılarında Ontolojik Güven ve Bellek Alanı Olarak Balkan Coğrafyası ve Vatan / 2358
- Mubittin Eliaçık* Bayerische Staatsbibliothek Türkçe Yazmalarının Balkanlı Kâtipleri / 2368
- Ramazan Ekinçi* Hayrabolulu Hasib ve Eserlerinden Örnekler / 2373
- Nevzat Özkan* Bulgaristan'da Türk Dili ve Edebiyatı / 2386
- Hayriye S. Yenisoş* Bulgaristan Türk Edebiyatına Bir Bakış / 2396
- Hüseyin Mevsim* Balkanlardan Aykırı Bir Örnek: Bogdan Filov / 2405
- Atıf Akgün* Bulgaristan Türkleri Edebiyatında Nadiye Ahmet ve Çocuk Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme / 2409
- Abmet Altay* Osmanlı Döneminde Bulgaristan'da Kütüphaneler / 2423
- Vicdan Özdingiş* Şu'arâ Tezkirlerine Göre Prizrenli Şairler / 2429
- Gonca Kuzay Demir* Kosova Türklerinin Çocuklarına Fısıldadıkları Büyülü Sözler: Ninniler / 2442
- Erdem Can Öztürk* Vardar Yenicesi Şairlerinin Coğrafya Tasavvurları ve Balkanlar / 2453
- Âdem Ceyhan* Vardarlı Abdülhâdi'nin Hz. Ali'ye Ait Yüz Söz Üzerine Şerhi / 2461
- Satı Kumartaşlıoğlu* Makedonya'da Anlatılan Nasrattin Hoca ve İtar Peyo Fıkraları Üzerine / 2482
- Filiz Mebmetoğlu* Manastır (Bitola) Kenti Halk Şarkılarında İlginç Bir Kişilik: "Papaz Nikola" / 2492
- Ćazim Hadžimejlić* Bosna-Hersek'te Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'nde Üç Nadir El Yazma Kitap / 2498
- Râsib Erkul* Bosnalı Sâbit ve Manisalı Birri'nin Prut Savaşı Kasideleri Üstüne / 2503
- Hülya Argunşah* Gagauz Edebiyatı / 2510

Raşit Koç Çocuk Edebiyatı Türü Olarak Ninniler ve Balkanlar Çocuk Edebiyatında Ninni Örnekleri / 2529

Ali Kozan - Mehmet Yusuf Çelik Türk-İslam Kültüründe Kesikbaş Destanı ve Balkanlardaki Yansımaları / 2536

üçüncü cildin içindekiler

Sayı: 68

BALKANLARDAN KOPUŞ VE SİYASÎ GELİŞMELER

Osmanlı'nın Balkanlardan Çözülmesi

- Ilena Căzan* İstanbul'un Habsburglu Diplomatları (1628-1644) ve Osmanlı İmparatorluğu ile Avusturya Hanedanı Arasında Elçi Teatisi / 2573
- Mustafa Güler* Zülfikar Paşa'nın Avrupa Macerası ve Şehadeti (1688-1696) / 2589
- Tatjana Katić* Viyana Savaşı'ndan Sonra Sırbistan (1683-1699) / 2598
- Türkan Polatçı - Hilal Çiftçi* 18. Yüzyılda Balkan Diplomasisinin Üç Cephesi: Osmanlı-Avusturya-Rusya / 2608
- Hüseyin Emiroğlu - M. Faruk Çakır* Sanayi Devrimi'nin Osmanlı Devleti'nin Balkan Topraklarında Yaşayan Halklar Üzerinde Etki ve Sonuçları / 2618
- Hüseyin Emiroğlu* Fransız Devrimi'nin Osmanlı Devleti'nin Balkan Topraklarında Yaşayan Halklar Üzerinde Etkisi ve Sonuçları / 2637
- Bayram Bayrakdar* 19. ve 20. Yüzyıl Dönemecinde Balkanlar'ın Uluslararasılaştırılması ya da Büyük Güçler, Kongreler ve Osmanlı İmparatorluğu / 2658
- Cihan Özgün* Şark Meselesi'nin Gölgesinde Düzen ve Değişim: XIX. Yüzyılda Balkanlar / 2666
- İlhan Ekinci* Uluslararası Nehir Hukuku'nun Tuna'da Uygulanması (Tuna Komisyonu) / 2689
- Danko Leovac* Osmanlı İmparatorluğu ve Birinci Balkan İttifakı (1866-1868) Askerî Güç Meselesi / 2703
- Turban Ada* 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı Sonrası Makedonya Üzerindeki Hâkimiyet Mücadelesi / 2713
- Hayri Çapraz* 93 Harbinde Çarlık Rusyası Görevlilerinin Günlükleri / 2721
- Bülent Akyay* 93 Harbi Sırasında Türk-Yunan Sınırdaki Askerî Durum Üzerine Bir İngiliz Subayın Raporu / 2729
- M. Murat Hatipoğlu* 1897 Osmanlı-Yunan Harbi ve Yunanistan'ın Makedonya Politikası / 2743
- A. Gül Tokay* Osmanlı-Bulgaristan İlişkileri (1878-1908) / 2752

Balkanlar ve Rusya

- Hasan Demiroğlu* XVII. ve XVIII. Asırlarda Çarlık Rusyası'nın Balkan Siyaseti / 2763

- Feyzullah Uyanık* Osmanlı Eflak ve Boğdan'ında Rus Nüfuzunun Kurulması / 2780
Tabir Sevinç 1739 Belgrad Anlaşması'nda Sınır Belirleme Çalışmaları ve Rus Esirlerin Serbest Bırakılması / 2792
Hasan Demiroğlu Fransız İhtilali Sonrası Çarlık Rusyası'nın Balkan Siyaseti / 2807
Hasan Demiroğlu Yunan İsyanı'nda Çarlık Rusyası'nın Ortodoks Birliği Siyaseti / 2818

Balkanlarda İsyenlar ve Ulusçuluk

- Hüseyin Emiroğlu* Balkan Yarımadasında Ulus-Devlet İnşası Sürecinin Yol Açtığı İttifaklar ve Sonuçları / 2825
Serap Toprak 19. Yüzyıl Milliyetçilik Çıkmazında Rumlar / 2841
Hamiyet Sezer Mora İsyani ve Yunanistan'ın Bağımsızlığı (1821-1829) / 2865
Songül Ulutaş 1821 Mora İsyani ve Dramalı Mahmut Paşa / 2873
Meral Bayrak Osmanlı Arşivleri Işığında Rum İsyani Sırasında Avrupa Devletlerinin Tutumu / 2890
Zekeriya Türkmen Girit Adasını Osmanlı İdaresinde Ayırma Çabaları: Yunan İsyanını Takip Eden Dönemdeki Gelişmeler (1821-1869) / 2908
Abdülhamit Kırmızı Makedonya 1903 / 2922
Meltem Begüm Saatçi XIX. Yüzyıl Sonunda Makedonya Sorunu ve Makedonya'da Kurulan Örgütler / 2929
Abmet Eyicil İşkodra İsyani / 2941
Mehmet Beşirli Osmanlı Sancağı'nın Manastır Konsolosu Filippo Bernardi Tarafından İndirilmesi Hadisesi -1911 / 2994
Abidin Temizer Karadağ'da Osmanlı Hâkimiyetine Dair / 3006
Mehmet Bülent Uludağ - Soner Karagül Ulus-Devletten Avrupa ile Bütünleşmeye Romanya ve Bulgaristan'ın Siyasal Dönüşümleri / 3016

Balkanlarda Kilise Kavgaları, Patrikhane ve Misyonerler

- Hale Şıvgın* Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Balkan İttifaklarının Önce Kiliseler ve Çeteler Arasında Başlaması / 3033
Salib İnci Balkanlarda Mezhep Kavgaları ve Kiliselerin Nüfuz Mücadelesi / 3040
Bülent Atalay I. Balkan Harbi'nin Malûm Müsebbibi Kiliseler ve Mektepler Meselesine Dair Farklı Bir Mütalaa / 3052
Necla Atalay XX. Yüzyıl Başlarında Balkanlar'da Fener Patrikhanesi ile Diğer Ortodokslar (Sırp, Ulah ve Arnavut) Arasındaki Kilise Mücadeleleri / 3062
Bülent Atalay Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin Siyasî Faaliyetleri / 3072
Salib İnci Heybeliada Ruhban Okulu Mezunları ve Balkanlardaki Etkileri / 3088
Rıfat Günalan 16. Yüzyıl Maliye Ahkâm Defterlerinde Gayr-ı Müslimler ve Rumeli'nde Bir Patriklik (Ohri Patrikliği) / 3099
Gülbadi Alan Avrupa Türkiyesi Misyonunda Amerikan Protestan Misyonerlerinin Teşkilatlanması ve Eğitim Faaliyetleri / 3108

I. ve II. Meşrutiyet

- Fevzi Demir* Balkanları Bir Araya Getiren İlk Demokratik Kurum: Osmanlı Meclis-i Mebusanı ve Balkanlı Temsilcileri / 3131
- Abmet Oğuz* I. Meşrutiyet Meclisi'ne Balkanlardan Seçilen Mebuslar ve Faaliyetleri Hakkında Bir Değerlendirme / 3136
- Şabın Doğan* Rus Diplomatik Yazışmalarında II. Meşrutiyet'in İlanı Arifesinde Rumeli ve Hürriyet'in İlanı / 3144
- Satılmış Gökbayır* Balkanlarda Özgürlük Ateşi: II. Meşrutiyet'in İlanı / 3167
- Bayram Bayrakdar* II. Meşrutiyet Dönemi'nde Subayların Siyasette İşgaline Engel Olmak İçin Yapılan Uygulama Hakkında Bir Değerlendirme / 3172
- Bülent Özdemir - Esin Özgül* 31 Mart Hadisesi ve Balkanlar / 3180
- Cezmi Eraslan* II. Meşrutiyet Döneminde Osmanlı Devleti'nin Arnavutlara Yönelik Politikaları Üzerine Bazı Tespitler / 3201

Balkanlarda Komitacılık, Jöntürkler ve İttihatçılar

- H. Ömer Budak* Balkanlarda Komitecilik ve İttihat Terakki Cemiyeti / 3208
- Mehmet Çanlı* Balkanlarda Komitacılık, Çetecilik ve Siyasî Af (1908-1913) / 3218
- Ercan Uyanık* İttihat ve Terakki'nin Gelişiminde Osmanlı Balkanları'nın Rolü: "İhtilal Makedonya'da Başlar" / 3220
- Abmet Yüksel* Tanzimat Bürokratlarının Rumeli'de Eşkivalıkla İmtihanı / 3228
- Gazmend Şhpuz* Arnavutlar ve Jöntürkler Devrimi / 3260
- Mevlüt Yağrak* Ohri'den Mecideye'ye Doktor İbrahim Temo / 3270
- Osman Akandere* Balkanların Yetiştirdiği Bir Komitacı: Dramalı Rıza Bey'in Balkan ve I. Dünya Savaşı Yıllarındaki Hizmetleri / 3274
- Emin Onuş* Rumeli'li Bir Jöntürk: Manastırlı Behâe'd-Dîn Bey ve Eyyâm-ı Girizân Adlı Eserleri / 3285

Balkanlarda Sona Doğru

- Mevlüt Çelebi* Rumeli'ye Veda Ederken Sultan Reşad'ın Kosova'yı Ziyareti / 3291
- Necdet Hayta* Ege Adaları Meselesi ve Ege Adalarının Türk Hâkimiyetinden Çıkışı / 3299
- Mithat Atabay* Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlara Veda Ederken Denizlerdeki Son Başarısı: İmroz Deniz Savaşı / 3308
- Halil Erdemir* Alman Dışişleri Arşiv Kaynaklarında Büyük Savaş Öncesi Balkanlarda Yahudi Faaliyetleri / 3314
- Esra S. Değerli* Balkanlarda İngiliz Propagandası: Bulgaristan Örneği / 3328

BALKAN SAVAŞLARI

Genel Değerlendirme

- Kemal Yakut* Balkan Savaşı Öncesinde Savaş ve Toplum: "Müzaheret Mitingleri" / 3341

- İhsan Burak Birecikli* Bir Balkan Komitesinin I. Balkan Savaşı'ndan Önceki Provokasyonu: Koçana Pazarı'na Bombalı Saldırı / 3354
- Hikmet Öksüz* Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı Öncesi Balkanlarda Yaşamış Olduğu Siyasal Süreç / 3382
- Murat Kılıç* Türk Millî Bilincinin "İlkah Devresi": Balkan Savaşları / 3394
- Turan Akkoyun* "Acıklı, Yağmurlu" Balkan Felaketi: İçtimaî Bir Nazariye / 3405
- Oğuz Kaan* Balkan Savaşları'nda Osmanlı'nın Siyasal Durumu: İktidar Muhalefet İlişkisi / 3414
- Gülriban Ölmez Kıyıcı* Balkan Savaşları'nda Balkan ve Anadolu Kadını / 3428

I. ve II. Balkan Savaşları

- Abmet Halaçoğlu* Balkan Savaşları (1912-1913) / 3435
- Tarık Özçelik* Fotoğraflarla I. Balkan Savaşı / 3450
- Nevzat Artuç* Cemal Paşa'nın Birinci Balkan Savaşları ile İlgili Önemli Tespitleri / 3474
- Rıza Filizok* Ömer Seyfettin'in Balkan Savaşı Günlüğü / 3482
- İsmet Türkmen* İngiliz Savaş Muhabiri Ellis Ashmead Bartlett'in I. Balkan Harbi'ne Dair Değerlendirmesi / 3488
- Serdar Sakin* Edirne Müdafii Mehmed Şükrü Paşa / 3494
- Sercan İhsan Ürkmez* Balkan Savaşları'nda Edirne / 3504
- Ömer Obuz* Edirne'nin Düşüşü ve Kamuoyundaki Yankıları / 3519
- V. Türkan Doğruöz* Bir Bulgar Gazetecinin Gözünden I. Balkan Savaşı'nda Kırkkilise (Kırklareli) Muharebeleri / 3528
- Mustafa Balcı* Balkan Harbi'nde Selanik Cephesi ve Hasan Tahsin Paşa / 3540
- Pakize Yönter Sağun* Balkan Harbinde Yanya (1912-1913) / 3549
- Yücel Yiğit* II. Balkan Savaşı ve Kuşçubaşı Eşref / 3567

Balkan Savaşlarının Sonuçları

- Cemalettin Taşkıran* Sebep ve Sonuçları ile Balkan Harbi / 3584
- Suat Zeyrek* Balkan Savaşı'nda Askerî Başarısızlıkların Genel Bir Değerlendirmesi / 3594
- Suat Zeyrek* Balkan Savaşı'nın Sorumlularını Cezalandırma Girişimi: Divân-ı Âli / 3602
- Abmet Ali Gazel* Balkan Harbi Nedeniyle Ahmet Muhtar ve Kamil Paşa Hükümetleri Hakkında Açılan Meclis Soruşturması / 3619
- Ş. Adnan Şenel* Savaşa Katılan Komutanların Kaleminden Balkan Bozgununun Sebepleri / 3660

Balkan Savaşı Hatıraları ve Balkan Şehitleri

- Ali Birinci* Balkan Harbi Hakkında Müşir Tatar Osman Paşa'nın İmzasız ve Uzaktan Bir Raporu / 3669

- Ali Ulvi Özdemir* Anılara Göre Balkan Savaşları Döneminde Osmanlı Devleti'nde Oluşan Çöküntünün Kimi Görünümleri / 3704
- Fazıl Gökçek* Fatih Kerimi'nin Balkan Savaşı İzlenimleri / 3730
- Nilifer Gökçe - Mevlut Yaprak* Dr. Rıfat Osman, Rakım Ertür ve Dağdevirenzade Mustafa, Şevket Bey'in Hatıralarında Balkan Savaşı / 3737
- Naci Şahin* Balkan Harbinde Şehit Olan Yozgatlılar / 3746
- Naci Şahin* Balkan Savaşında Şehit Olan Afyonkarahisarlılar / 3760
- Nilifer Gökçe* Tosyavizade Dr. Rıfat Osman Bey'in Anılarından Balkan Savaşı'nın Sonunda Bulgarların Edirne'ye Girişlerinde İlk Şehit Düşenler /3772

dördüncü cildin içindekiler

Sayı: 69

BALKANLARDA SOYKIRIM, MEZÂLİM, GÖÇLER VE MÜBADELE

Balkanlarda Soykırım, Katliam ve Mezâlim

- Abmet Halaçoğlu* Bulgar Mezâlimi / 3805
- İsmet Türkmen* Carnegie Vakfı Uluslararası Komisyon Raporu'na Göre Balkan Savaşları / 3815
- Zeki Çevik* Balkan Savaşları'nda Bulgaristan Yönetiminin Türk Nüfusa Yönelik Uyguladığı Politikalar / 3829
- Eftal Irkışatal* J. E. Blunt'ın İngiltere Hükümeti İçin "Rumeli'nin Ruslar Tarafından İşgalinin Etkileri Üzerine" Hazırladığı Gizli Raporla Zikredilen Katliama Maruz Kalmış Bazı Türk Köyleri / 3845
- Sübeyl Çobanoğlu* Sürgün ve Soykırımla Kaybedilen Vatan, Balkanlar / 3858
- Rıza Bağcı* Balkan Türklerine Yapılan Bulgar Zulmünün Ömer Seyfettin'in "Beyaz Lale" Hikâyesine Yansıması / 3871
- Merve Suna Özel* Balkan Coğrafyasında Göçler, Ölümler ve Travmalar / 3879
- Demet Yener* Balkan Savaşlarında Bulgaristan'da Yaşayan Türklere Yapılan Mezâlim / 3892
- Nevin Türker Yıldız* Bulgaristan Türklerine Uygulanan Asimilasyon ve 1989 Göçü / 3900
- Ufuk Süslü* Bosna Savaşı'nın ve Soykırımı'nın Anatomisi, "Podrinje Projesi" / 3908

Rumeli Göçleri ve Göçmenleri

- H. Yıldırım Ağanoglu* 1687'den Günümüze Rumeli'den Türk Göçlerinin Genel Değerlendirmesi / 3917
- İbrahim Sezgin* Osmanlıların Rumeli'ye Geçişi ve İlk Fetihler / 3948
- Ali Fuat Öreng* İlk Yunanistan Muhacirlerinin Sorunları (1829-1844) / 3954

- Raif Kaplanođlu* Türklerin Unutmak İstediği Büyük Acılar: Rumeli'den Bursa'ya Göçler / 3978
- Tufan Gündüz* Bosna-Hersek'ten Osmanlı Topraklarına Göçler ve İlk Göçmenler (1879-1908) / 4044
- Mehmet Demirtaş* 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı Nedeniyle Osmanlı Memleketine Gelen Balkan Göçmenleri / 4055
- Yusuf Sarımay* Cumhuriyet Döneminde Balkan Ülkelerinden Ankara'ya Yapılan Göçler /4061
- Kadir Şeker* 1923-60 Arası Bulgaristan'dan Türk Göçleri ve Göçmenlerin Türkiye'de Karşılaştıkları Problemler / 4077
- Zebra Arslan* Türk-Bulgar İlişkileri Çerçevesinde Türkiye'nin Bulgaristan'da Yaşanan Gelişmelere ve Bulgaristan Türklerine Yönelik Politikası (1823-1950) / 4085
- Bülent Yıldırım* Bulgaristan'daki Müslüman Türk Azınlığa Baskılar ve Göç (1934-1939) / 4095
- Ufuk Erdem* Ankara-Bükreş-Sofya ve Londra Hattında Bulgaristan ve Romanya'dan Soydaş Göçü (1935-1936) / 4103
- Kadir Şeker* Romanya Büyükelçisi Hamdullah Suphi Tanrıöver'in Raporları ile 30-40 Yılları Arasında Romanya'da Yaşayan Türklerin Karşılaştığı Sorunlar ve Türkiye'ye Göçleri / 4109
- Necat Çetin* Torbalı Nüfus Esas Defter Kayıtlarında Rumeli-Balkan Göçleri [R(umi). 1321-1338-M(iladi). 1905-1922)] / 4119
- Zeşir Kadriu* 1950-1990 Yılları Arasında Arnavutların Türkiye'ye Göçü / 4146
- Sabit Dokuyan* Bulgaristan Türklerinin İkinci Dünya Savaşı Ardından Anadolu'ya Göçleri / 4154
- Erdem Çanak* Bulgaristan Türklerinin Kadırlı'ya İskânı (1951) / 4163
- Abdullah Soykan - Emin Atasoy* Bulgaristan Türklerinin Son Büyük Göç Dalgasının Etki ve Yansımaları / 4172
- N. Aslı Şirin Öner* 1989 Göçü ve Türkiye'nin İzlediğı Politika / 4186
- Sevim Hacıoğlu* Göçmen /Vatandaş Konularında Değişen Algılar (1989 Bulgaristan Göçmenleri Örneğı) / 4195

Mübadele

- Evangelia Balta* Son On Beş Yılda Nüfus Mübadelesi Üstüne Yunan Tarihyazımının Üretimi / 4202
- Ferhat Berber* Erken Cumhuriyet Döneminde Muhacir İskân Faaliyetlerinin Hukukî Zemini / 4212
- Ercan Çelebi* Yunanistan'dan Ahali Mübadelesi Suretiyle Gelen Mübadiller İçin Açılan Misafirhaneler: Mahiyet ve Faaliyetleri Bakımından Bir Değerlendirme / 4220
- Ercan Çelebi* Yunanistan'dan Gelen Mübadillere Sunulan Sağlık Hizmetleri: Hilâl-i Ahmer İmdat Sihî Heyetleri ve Faaliyetleri /4226
- Bayram Akça* Türk-Rum Nüfus Mübadelesi ve Muğla Örneğı /4231
- Cabide Zengin Atabay* Mübadele: Türkiye ve Yunanistan Arasında Nüfus Değişimi ve İstanbul Basınına Yansıması / 4245

- Muzaffer Çandır* Cumhuriyet Döneminde Yaşanan Mübadele Hareketleri
Bağlamında Kobakizade İsmail Hakkı Bey'in "Bir Mübadilin Hatıraları"
İsimli Kitabı / 4255
- Harun Doğruyol* 1990 Sonrası Türk Romanında Türk-Yunan Mübadelesi /4262
- Can Bağcı* "Hasret" Romanında Ayrılık Olgusu / 4288
- Mithat Atabay* 2510 Sayılı İskân Kanununun Çerçevesinde Romanya ve
Bulgaristan'dan İntepe (Erenköy)'e İskân Edilen Göçler / 4294
- Necat Çetin* Torbalı Nüfus Esas Defter Kayıtlarında Rumeli-Balkan (Mübadele,
Romanya-Bulgaristan) Göç Kayıtları (1927-1940) / 4299

BALKAN ÜLKELERİ BÖLGELER VE HALKLAR

Bulgaristan

- Arzu Taşcan* Bulgar Millî Bilincinin Doğuşunu ve Gelişmesini Besleyen İç
Faktörler /4349
- Vedat Gürbüz* Erken Dönem Bulgar Milliyetçiliği / 4368
- Yasemin Avcı* Bulgaristan Kralı I. Ferdinand'ın İstanbul Seyahati (1910) / 4385
- Cengiz Hakov* 1913'de İstanbul'da İmzalanan Bulgar-Türk Antlaşması ve
Bulgaristan'da Türk-Müslüman Nüfusun Hakları / 4394
- Erhan Vatanserver* Prenslük ve Krallık Dönemlerinde Bulgaristan Türklerinin Hakları
(1878-1944) / 4399
- Hüseyin Memişoğlu* Bulgaristan Türklerinin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel
Yapısı / 4410
- Kader Özlem* Asimilasyon, Göç ve Demokratik Dönem Azınlık Sorunları
Bağlamında Bulgaristan Türkleri / 4423
- Muammer Nurlu - Mehmet Emre Çelik* Bulgaristan'da Demokrasi Döneminde
Türkçe Öğretimi Meselesi / 4431
- Bayram Çolakoğlu* Bulgaristan'da Türkçe Eğitimin Serencamı / 4439
- Hüseyin Memişoğlu* Türk Harf İnkılâbı'nın Bulgaristan Türklerine Yansıması / 4445
- Hüseyin Memişoğlu* Bulgaristan'da Türk Muallimler Birliği Cemiyeti'nin Kuruluşu,
Amacı ve Çalışmaları (1906-1934) / 4469
- Buket Ünal* Türkiye-Bulgaristan İlişkileri / 4502

Yunanistan

- Mithat Atabay* Türkiye ile Yunanistan Arasında Lozan'dan Arta Kalan Sorunlar ve
Çözümleri / 4517
- Güler Yarcı* Yunanistan'ın Ermeni Politikası ve Atina Hınçak Komitesi / 4523
- Azmi Yıldırım* Rum Çetelerinin Türklere Karşı Faaliyetleri (1912-1922) / 4546
- Mustafa Turan* İzmir'in Yunanlılar Tarafından İşgali (15 Mayıs 1919) / 4559
- Metin Ayışığı* Unutulan Soykırım: Batı Anadolu'da Yunan Mezalimi / 4570
- Selçuk Ural* Yunan Mezaliminin Uluslararası Alanda Tescili / 4588
- Ömer Erden* Türk-Yunan İlişkilerinde Düşmanlıktan Dostluğa Karşılıklı İlk
Ziyaretler / 4603

Alaeddin Yalçınkaya Türk-Yunan İlişkilerindeki Sorunlarda Yunanistan'ın Üçüncü
Ülkeler ve Örgütler Stratejisi / 4621

Galip Alçitepe Yunanistan'ın Türkiye'ye Yönelik Terör Faaliyetlerine Desteği
Hakkında Bir Çalışma / 4630

Fatma Çoban Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Rusya-Yunanistan İlişkileri / 4638

Batı Trakya

Mehmet Müezzinoğlu Batı Trakya Türkleri / 4646

Burcu Çalıkusu Aykanat Garbî Trakya Hükümet-i Muvakkatesi / Batı Trakya Geçici
Hükümetinin Kurulması ve Sona Ermesi / 4650

Emine Gümüüşsoy Gümüüşine'nin İdarî Yapısı ve Nüfusu (1831-1900) / 4665

Hikmet Öksüz Batı Trakya'dan Türkiye'ye Göç (1923-1950) / 4678

Metin Ayışığı Dünden Bugüne Batı Trakya Meselesi / 4694

Zerrin Balkaç Batı Trakya Türkleri / 4719

Fatih Demir "Bölgeler Avrupası" Kavramı Açısından Batı Trakya / 4742

Turgay Cin Yunanistan'da Müslüman Türk Azınlığın Sorunları, Türk-Yunan Dengesi
ve Çözüm Yolları / 4753

Ali Hüseyinoğlu Balkanlarda Azınlıklar ve Siyasal Katılım Hakkı: Batı Trakya
(Yunanistan) Örneği / 4777

Nurettin Gülmez - Melih Akdeniz Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Batı Trakya Türkleri
Üzerine Etkileri / 4787

Makedonya

Esat Arslan Kimlikleşme ve Kültürel Kimlik Oluşumunda Makedonya / 4794

Özlem Şahin Ulus Devletler, Komitacılık ve Büyük Devletler Üçgeninde
Makedonya / 4807

Necati Çayırılı Makedonya Türkleri / 4821

Sorin Mitulescu Balkanlarda Ulusal Kimliğin Yeniden Tanımlanması ve
Küreselleşme, Makedonya ve Makedon Rumenlerinin Kimlik İnşası-
Rumen Bakış Açısı / 4835

Sezai Özçelik Kolektif Güvenlik, Önleyici Barış Gücü Konuşlandırma ve
Makedonya Çatışması Analizi / 4844

Gözde Kılıç Yaşin Balkanlar'da Soğuk Savaş Sonrasının Devlet Modeli Makedonya
Örneği / 4853

Sevin Arslan Makedonya'da Yayınlanan İlkokul Tarih Kitaplarında Türkler / 4862

Gönül Tezcan Makedonya'da İstikrar, Balkanlar ve Avrupa'da İstikrar / 4871

Hüseyin Bürge Evlâd-ı Fâtihan Diyarı Balkanlar / 4882

Arnavutluk

Mehmet Demiryürek XVIII. Yüzyılda İki Sicilya Krallığı'nın Arnavutluk
Konsolosluğu / 4884

- Febari Ramadani* Avusturya-Macaristan Krallığı ve İtalya'nın Arnavut Sorunu Hakkındaki Duruşu (Ekim-Kasım 1912) / 4897
- Rafet Kuş* "Kartalın Oğlu" - Berlin Kongresi (1878)'nden Londra Konferansı (1913)'na kadar Arnavut Milliyetçiliğinin Gelişimi / 4905
- Mustafa Gençoğlu* Osmanlı Devleti'nin İşkodra Vilayeti'ndeki Eğitim Politikası (1876-1908) / 4919
- Rafet Kuş* İkinci Dünya Savaşından Sonra Arnavutluk-SSCB İlişkileri ve Sosyalist Arnavutluk'un Dış Politikası / 4928
- Ali Özkan* Arnavutluk'ta Komünizm ve Enver Paşa / 4941
- Tayfun Atmaca* 1990-2013 Yılları Arasında Arnavutluk'ta Siyasal Hayat / 4964
- Seniha Gülderen Krasniqi* Bir İngiliz Şairin Gözünden Bir Balkan Ülkesi / 4982
- Ercan Haytoğlu* İtalya'nın Balkan Paketi'ne Bakışı ve Arnavutluk ile İlişkileri (1930-1934) / 4988

Kosova

- Ergin Jable - Cevdet Şanlı* Osmanlı Sonrası Kosova Türklerinin Temel Sorunları / 4999
- Ergin Jable* Kosova Türklerinin Dil(sizliği) ve Hak(sızlık)ları / 5008
- Didem Ekinci* Balkanlarda Sırp ve Arnavut Milliyetçiliği Arasında Kosova Türkleri / 5013
- Mehmet Öcal* Kosova: Bir Etnik Sorunun Anatomisi / 5023
- Adem Ölmez* Osmanlı Devleti'nin Kosova'da Kan Davalarını Önleme Çalışmaları (1878-1912) / 5036
- Hüseyin Emiroğlu* Kosova'nın Statüsü Sorunu ve Çözüm Olasılıkları / 5045
- Alptekin Molla* Soğuk Savaş Sonrası NATO Askerî Müdahaleleri ve Türkiye'nin Rolü: Kosova Krizi ve Müdahale Süreci / 5059
- Fatma Çoban* Kosova Meselesi ve Çin'in Tutumu / 5076
- Suzan Canbasi - Serdan Kervan* Kosova İlköğretiminde Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Gelişmeler ve Değişmeler / 5082

beşinci cildin içindekiler

Sayı: 70

Sırbistan, Yugoslavya

- Hüseyin Emiroğlu* Yugoslavya'nın Dağılma Sürecinde Trans-Atlantik Dış Politika Parametreleri (1990-1995) / 5123
- Liliana Boscan Altın - Ömer Metin* Romanya ve Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı: Diplomatik Savaşın Kraliyet Bağlantısına (1919-1929) / 5142
- Mithat Atabay* Yugoslavya'nın Dağılması ve Türkiye'nin İzlediği Dış Politika / 5154
- Demet Yener* Yugoslavya'da II. Dünya Savaşı'nda Ustaşa, Çetnik ve Partizan Mücadelesi / 5162

Arda Özkan Balkanlarda Umutları Yeşerten Hukukî Bir Mekanizma: Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi / 5174

Sancak

Caner Sancaktar Osmanlı'dan Günümüze Sancak Bölgesi ve Boşnakları / 5183

Didem Ekinci Bağımsızlık, Özerklik, İkiye Bölünmüşlük Arasında Sancak: Geçmişten Günümüze Genel Bir Bakış / 5208

Karadağ

Hasan Babacan Berlin Antlaşması Sonrası Karadağ ve Kosova Vilayeti Arasında Sınır Sorunları ve Hudud Tahdidi Çalışmaları / 5214

İbrahim Yılmazçelik - Ali Gökçen Özden Osmanlılar Döneminde Karadağ Coğrafyası ve Toplumsal Yapısı / 5226

Hüseyin Emiroğlu Karadağ Cumhuriyeti'nin Bağımsızlık Süreci Kararlılığının Tarihsel Arkaplan Dinamikleri / 5255

Zafer Gölen XIX. Yüzyılda Karadağ'ın İdarî ve Sosyal Yapısı / 5273

Dragana Kujovic Karadağ'da İslâm Kültürel Kimliğinde Arap Harfinin Retoriği / 5293

Bosna-Hersek

Mubiddin Mulalic Bosna Hersek'te Çok Kültürlü ve Etnik-kültürel Paradigmaların İncelenmesi / 5299

Rasim Özgür Dönmez - Burucu Albayrak Dönmez Çoklu Kimlikler ve Bosna: Bitmeyen Bir Savaşın Anatomisi / 5308

Hatice Akın Zorba Ahmet Cevdet Paşa'nın Hersek Teftişi / 5321

Refik Sadiković - Emina Sadiković Boşnakların Çanakale Meydan Muharebesine Katılımı / 5333

Murat Necip Arman Batı Balkanlar'da Kırılğan Bir Fay Hattı: Republica Srpska ve Milorad Dodik'in Siyasal Retoriği / 5337

Edita Dapo - Ognjen Ridic Bosna Hersek'te Yolsuzluk / 5346

Adnan Seyaz Bosna Hersek'te Oydaşmacı Demokrasi ve Konsolidasyon Problemi / 5352

Hırvatistan

Osman Karatay Osmanlı'nın Katolik Hududu: Hırvatistan / 5364

Pınar Yürür Dalmaçya'dan Atlantiğe Uzanan Çizgide Hırvatistan / 5372

Yiğit Anıl Güzelipek Hırvatistan-Slovenya Sınır Anlaşmazlığı ve Dış Politikaya Yansımaları: Piran Körfezi / 5391

Slovenya

Bilgehan Atsız Gökdağ Slovenya / 5396

Janja Žitnik Serafin Avrupa'nın Diğer Taraflarındaki Sloven Göçmen Yazarlar / 5421

Romanya

- Nagy Pienaru - Sergean Osman* Karadeniz'in Kuzeyinden Balkanlara: Aktav Tatarlarının Rumeli'ye Yerleşmesi / 5430
- Selçuk Duman* Hamdullah Suphi Bey'in Romanya Büyükelçiliği Döneminde Romanya Türkleri ile İlgili Çalışmaları / 5445
- Nuray Bozboru* Romanya'da Türk Azınlık / 5453
- Eugenia Popescu-Judet* Adakale: Geçmişteki Bir Türk Adası / 5463
- H. Yıldırım Ağanoğlu* Adakale'de Son Osmanlı Yönetimi ve Adakale Halkına Yapılan Yardımlar / 5480
- Daniela Buşă* 20. Yüzyılın Başlarında Romanya Ekonomisindeki Yabancı Sermaye Yatırımları / 5503

Gagavuzlar-Moldova

- Bilgehan Atsız Göksu* Moldova'nın Transdinyester Sorunu ve Gagavuz Özerk Bölgesi / 5512
- Mustafa Argunşab* Gagavuzlar / 5533
- Harun Güngör* Gagavuzlar / 5547
- Dionis Tanasoğlu* Gagavuzlar / 5555
- Erjada Progonati* Rusya-Avrupa Birliği Rekabetinde Transdinyester Sorunu / 5561

Macaristan, Polonya

- Gabor Agoston* Macaristan'da Osmanlı-Habsburg Serhadı (1544-1699): Bir Mukayese / 5571
- György Csorba* Macar Mültecileri / 5582
- Bayram Nazır* Macar ve Polonyalı İhtilalcilerin Osmanlı Devleti'ne İlticası ve Diplomatik Kriz / 5593
- Volkan Marttin* Birinci Dünya Savaşı'nda Galiciya / 5609
- Öztürk Emiroğlu* Polonya'da Türk Unsurları / 5617
- Erol Cibangir* Türk-Macar Münasebetleri Bağlamında Jeopolitik Bir Tez Olarak "Turancılık" / 5631

Pomaklar

- Ebubekir Sofuoğlu* Kuman Peçenek Bakiyesi: Pomaklar / 5648
- Abmet Günşen* Türk Kültür Coğrafyası Olarak Balkanlar ve Bir Balkan Topluluğu Olarak Pomakların Kimlik Algılamalarında Türklük İzleri / 5657
- Nazmi Avcı* Balkanların Dağlı Türkleri: Pomaklar / 5670
- Cemile Şahin* Balkanlarda Unutulmuş Müslüman Bir Topluluk: Pomaklar / 5673
- Büşranur Tarakcı* Nerede-Nasıl: Pomaklar Üzerine / 5684

Torbeşler

Bilgehan Atsız Gökdağ Makedonya Türklüğünün Ayrılmaz Parçası: Torbeşler / 5689

Çingeneler

Emine Dineç Osmanlı Balkanı'nda Çingeneler / 5696

İsmail Altınöz Osmanlılar Zamanında Rumeli Eyâleti'nde Çingeneler / 5702

BALKANLARDA ULUSLARARASI İLİŞKİLER, BARIŞ, GÜVENLİK VE İSTİKRAR

AB ve Balkanlar

İrfan Kaya Ülger Balkanların Batı Sistemine Dahil Olması / 5709

T. Mesut Eren - Aziz Murat Hatıpağaoğlu Balkan Ülkelerinin Avrupa Birliği'ne Ekonomik Entegrasyonu ve Türkiye ile Karşılaştırılması / 5725

Olca Özkaya Duman - Haktan Birsnel Avrupa Birliği'ne Üyelik ile Kültürel Asimilasyon Paradoksu Arasında Balkanlar / 5735

Hüsamettin İnaç Bosna Hersek'in Avrupa Birliği'ne Entegrasyon Süreci: Eleştirel Bir Bakış / 5743

Arif Bağbaşıoğlu Öteki ile Bütünleşme Çabaları: Avrupa Birliği'nin Batı Balkanlara Yönelik İşbirliği Faaliyetleri / 5749

Türkiye'nin Balkan Politikası

Hüseyin Emiroğlu - Turgay Kayalak Balkanlarda Yeni Dinamikler: Sorunların Çözüm Sürecinden Karşılıklı Bağımlılığa / 5760

Nadire Filiz İrge Büyük Güçlerin Mücadele ve Rekabet Alanı Balkanlar Jeopolitiği'nin Önemi, Balkanlarda Etnik Milliyetçilik ve Türkiye'nin Dış Politikası Açısından Bir Analiz / 5798

Serdar Sakin Atatürk'ün Milletlerarası İşbirliği ve Kolektif Güvenlik Anlayışına Bir Örnek: Balkan Antantı (1934) / 5826

Nurgün Koç Balkan Antantı: Balkanlar'da İttifak Arayışları ve Türkiye / 5844

Serdar Sakin - Mustafa Salep Balkan Paktı (Ankara 1953 ve Bled 1954 Antlaşmaları) / 5857

Yaşar Özüçetin Türkiye Gözüyle Batı Dünyasına Bağlanma Yolu Olan Balkanlar / 5889

Galip Çağ Türkiye-Yugoslavya İlişkilerinde Lozan Barış Anlaşması ve Etkileri / 5897

Didem Ekinci Bosna-Hersek'te Osmanlı İzleri ve Bosna-Hersek Türkiye Cumhuriyeti İlişkileri / 5902

Kader Özlem Soğuk Savaş Sonrası Dönemde ABD'nin ve Türkiye'nin Balkanlar Politikalarının Karşılaştırılması / 5910

Erjada Progonati Yeni Dönem Türk Dış Politikasında Balkan Jeopolitiği ve Çamerya Sorunu / 5927

Mubarem Gürkaynak Türk Dış Politikasında Batı Balkanların Yeri ve Önemi / 5939
Hüseyin Kansu Balkanların Türk Dış Politikasındaki Rolü / 5944

Balkanlarda Barış, İstikrar ve Gelecek

- Nazif Mandacı* Batı Balkanlarda İstikrarlı Barış ve Uzlaşma Süreci / 5950
Sezai Özçelik Çatışma Bilimleri ve Çatışma Haritalaması Çerçevesinde
Balkanlar / 5966
Gülara Yenisey Balkanlarda Çatışma Kültüründen Barış İçinde Bir Arada Yaşama
Kültürüne / 5983
Gürbüz Özdemir Farklılıkların Esas ve Aynılıkların İstisna Olduğu Balkanlarda
Birlikte Yaşama Modeli: Radikal Demokrasi / 5987
Miroljub Jevtic Batı Balkanların ve Din Odaklı Siyasal Partilerin
Demokratikleştirilmesi / 6004
Fatih Fuat Tuncer Uluslararası İlişkilerde Politika Aracı Olarak Din: Balkanlar
Örneği / 6014
Birgül Demirtaş Kısırdöngünün Kırılmadığı Balkanlar: Yeni Küresel Okumalar ve
Bölgesel Dinamikler / 6036
Zubal Mert Uzuner Geleceğin Balkanlarda Tahayyülü / 6040
Murat Yusuf Uçan 2050 Yılına 38 Yıl Kala Balkanlar, Dünya ve Türkiye: Müzakere
Yönetimi Yaklaşımı / 6050
Suat Güç Balkanlarda Tersine Göç / 6059

Balkanlarda Güvenlik

- Mustafa Türkeş* Balkanlar'da Güvenlik ve İstikrar Arayışları: Sorunlar
Dönüşüyor / 6066
Murat Yorulmaz Uluslararası Güvenliğin Değişen Sistematiği: Balkanlarda
Güvenliğin Sağlanmasında Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Rolü / 6076
İbrahim Arslan Bölgesel Silahların Kontrolü, Doğrulama ve Uygulamaya Yardım
Merkezi'nin Balkanların Avrupa'ya Entegrasyon Sürecine Katkısı / 6090
Erhan Türbedar Balkanlar'da Terörizm Tehdidi: Gerçek mi, Hayal mi? / 6101

ÇEŞİTLEMELER

- Tetsuya Sabara* "Yükselen Doğu ve Çöken Batı": I. Dünya Savaşı ve Japon Faşizm
İdeolojisi Olarak "Asyacılığın" Yükselişi / 6117
Zekeriya Demir Bosna ve Kosova Savaşlarında Özel Askeri Şirketler / 6133

Atatürk ve Balkanlar

- Abmet Eyicil* Atatürk Devrinde Türkiye'nin Balkan Politikası / 6141
Necati Çayırılı Atatürk ve Balkan Barışı (1923-1938) / 6156
İbrahim Ethem Atnur Mustafa Kemal Atatürk'ün Hocası Manastırlı Mehmet Tevfik
Bilge Bey / 6166

Bengül Salman Bolat Atatürk Dönemi Türk-Bulgar İlişkilerinin Siyasi, Sosyal ve Kültürel Boyutları / 6175

Mahmut Bolat Mustafa Kemal Atatürk'ün İzlenimleri ile Sofya Günleri / 6183

Filiz Mehmetoğlu Atamın Aşk Mektubu, Eleni Karinte'den Mustafa Kemâl'e... / 6190

Balkanlar ve Medya

Iordanka Bibina Geç Dönem Osmanlı Türkiyesi ve Bulgar Basınında Balkan Federasyonu Fikri / 6193

Abmet Gündüz "Osmanlı Telgraf Ajansı" Kayıtlarına Göre Balkanlardan Haberler / 6204

Mehmet Ali Karaman George Nerkene Weldberg (Mehmet Zeki Bey)'in Müdafaa-Millie Gazetesi ve Balkanlar / 6239

Bülent Yıldırım Latin Harflerine Geçiş Sürecinde Bulgaristan'daki Türk Basını'na Türkiye Cumhuriyeti'nin Yardımları / 6248

Salih Okumuş Kosova'da Yayınlanan Türkçe Gazete ve Dergiler / 6254

Haşim Erdoğan Balkan Savaşları Sürecinde Erciyes Gazetesi'nin Üstlendiği Rol / 6275

Yeni Türkiye

Yıl 21 Sayı 70
Mart - Haziran 2015
Fiyatı 40 TL

2 Ayda Bir Yayımlanır

Yüksek İstişare Heyeti

Halil İncalcık (Başkan) / Mark Almond / Mehmet Aydın / Sabahattin Balcı / Yakup Basmacı
Semavî Eyice / Ahmed Hatiboğlu / Darhan Kıdırali / Hayrettin Karaman
Kemal Karpat / Şerif Mardin / Jean Lois Mattei / Justin McCarthy
Rhoads Murphey / Kâmil V. Nerimanoğlu
Chester A. Newland / İlber Ortaylı
Sadettin Ökten / İskender Pala
Norman Stone

Yayın Kurulu

Kemal Çiçek (Başkan) / Bilgehan Atsız Gökdağ (Koordinatör) / Sacit Adalı / Şükrü
Halûk Akalın / Şakir Akça / Aziz Akgül / Ahmet Akgündüz / Aygün Attar
Emin Çarıkçı / Abdurrahman Dilipak / D. Mehmet Doğan / Şenol Durgun
Gonca Bayraktar Durgun / Burhan Erdem / Tevfik Erdem
Mehmet Seyfettin Erol / Bünyamin Erul / Hasan Tahsin Fendoğlu
Gülây Göktürk / Hasan Ali Karasar / İsmail Köksal
Gülây Mirzaoğlu / Nail Öztaş / Sami Selçuk
Lütfi Şehsuvaroğlu / Adnan Şenel
Ömer Turan / Nur Vergin

*Y.T. Yayıncılık Eğitim Ltd. Şti. Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Hasan Celâl Güzel*

Editör

Hasan Celâl Güzel

Yazı İşleri Müdürü

Murat Tazegül

*Dağıtım ve Abone Müdürü
Zülfikâr Mert*

Baskı

Semih Ofset (312) 341 40 75

Genel Dağıtım

Doğan Dağıtım-DPP A.Ş.

Basıldığı Tarih

Temmuz 2015

Yayın Kodu

ISSN - 1300-4174

Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi
Hacı Hasan Mahallesi Kahraman İbad Hüseyinli Sok. No: 2 Gölbaşı/Ankara
Tel: (312) 441 42 40-441 42 60 Faks: (312) 441 42 08
Web: www.yeniturkiye.com e-posta: yeniturkiye@yeniturkiye.com

Abone Şartları

Bireysel: Yıllık 200TL, Kurumsal: Yıllık 400TL.

IBAN: TR34 0006 2000 1810 0006 2946 98 - Garanti Bankası Çankaya Şb.

Yeni Türkiye hakemli bir dergidir. Dergimizde yayınlanan yazıların bütün sorumluluğu yazarlarına aittir.
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

Yeni Türkiye'den

Değerli Okuyucular,

Tarihin en eski kültür ve medeniyetlerinin kurucuları olan Türkler, İslâmiyetle şereflendikten sonra İslâm medeniyetini şâhikasına ulaştırmış ve on asır boyunca İslâm'ın bayraktarlığını yapmışlardır. "İlâ-yı kelimetullah" inancı ve "nizâm-ı âlem" idealiyle kurdukları devletler, özellikle Selçuklu ve Osmanlı İmparatorlukları, dünya tarihinin medeniyet zirvelerini teşkil etmişlerdir.

Osmanlı Cihan Devleti, "Devlet-i Âliyye", Roma İmparatorluğu'ndan sonra tarihin en uzun ömürlü, hanedan olarak en uzun süre yaşayan, üç kıt'ada en büyük coğrafyada hükümran olan bir "huzur ve barış medeniyeti"dir. Dünyanın ünlü tarihçileri, Osmanlı'nın, hâkimiyeti altındaki her dinden ve her milletten insanların büyük bir hoşgörü anlayışı ile beraberce yaşadıkları bir barış toplumu olduğunu ifade etmişler ve bunu "Pax Ottomana-Osmanlı Barışı" olarak nitelendirmişlerdir. İslâm Hukuku'nun insanî ölçüleri çerçevesinde tebaasını kendisine zimmetlenmiş olarak kabul eden Osmanlı Devleti, hükümü altındaki geniş coğrafyayı adalet ve barış ilkeleriyle yüzyıllar boyunca idare etmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun en geniş sınırlarına ulaştığı 17. yüzyıl sonunda yüzölçümü 24 milyon km²'yi buluyordu. Bugün Osmanlı'nın hâkimiyeti ve etkisi altındaki coğrafyada 76 ülke ve devlet bulunmakta, bunların yüzölçümleri toplamının dünya geneline oranı yüzde 37,8; burada yaşayan nüfusun dünya nüfusuna oranı ise yüzde 40,1 olmaktadır (Prof. Dr. Ramazan Özey, Osmanlı 1. cilt). Osmanlı, bu muazzam coğrafyada daima barış ve adaleti esas alarak hükümran olmuştur.

Türkler her dönemde yüzlerini batrya çevirmişler, Atayurt'tan bareket eden Ahmet Yesevî Hazretlerinin Alperenleri, Orta Doğu'yu, Ön Asya'yı (Anadolu'yu) ve Avrupa'yı fethetmişlerdir. Milâttan sonra 4. yüzyılda Türk-Hun Hakanı Attila'nın hükmettiği Orta Avrupa ve Balkanlar coğrafyası, bu tarihten on asır sonra 14. asırda Osmanlı Devleti tarafından fetholunmuştur. Osmanlı, İstanbul'un fethinden yaklaşık yüzyıl önce "Rumeli" olarak adlandırdığı Balkanları topraklarına katmış ve 500 yıldan fazla uzun bir dönemde Balkanlardaki hâkimiyetini devam ettirmiştir. Bu müddet zarfında Balkanlar, tarihteki en istikrarlı, müreffeh ve huzurlu devresini yaşamıştır. Bu dönemde Rumeli âbâd edilmiş ve "evlâd-ı fâtihan" yurdu yapılmıştır.

Alperenlerin, gazilerin, dervişlerin, akıncıların Rumelisi, 14. ve 20. asırlar arasında, milyonlarca Müslüman Türk'ün, Hristiyanın ve Musevînin yaşadığı müreffeh bir "Güneş Ülkesi" olmuştur.

Ne yazık ki, Osmanlı'nın batının emperyalist haçlı saldırıları neticesinde 19. asırdan itibaren zayıflamaya başlamasıyla birlikte Balkanlardaki azınlıklar kışkırtılmış ve huzur bozulmuştur. Bunun sonucunda Balkanlar'daki Müslümanlar ve özellikle Müslüman Türkler gerçek bir etnik temizliğe ve acımasız bir soykırıma tâbi tutulmuşlardır. 19. asrın sonundan başlayarak 20. asrın başlarında yapılan bu katliamlar neticesinde en az 5 milyon Müslüman Türk şehit edilmiş (Prof. Dr. Justin McCharthy) ve bir o kadar nüfus da çok kötü şartlar altında göçe zorlanmıştır. Rumeli, hafızalarımızda beş asırlık bir mübteşem medeniyet ve yüreklerimizde silinmeyen bir elem olarak yaşamaya devam etmektedir. Bu duygularla "evlâd-ı fâtihan"ı ve şanlı ecdâdımızı rahmetle yâd ediyoruz.

* * *

Sayın Cumburbaşkanımız dergimize gönderdiği "Balkan Acısı: Yüreğimizin Sızısı" başlıklı veciz yazısında şu tespitlerde bulunuyor:

"Balkanlar, siyasi, coğrafi ve ekonomik açıdan olduğu kadar, tarihî, kültürel ve insanî ilişkiler açısından da Türkiye'nin en güçlü bağlarının olduğu bölgelerden biridir. Asırlara uzanan ortak tarihimizin izlerini edebiyattan sanata, düşünce hayatından mimariye kadar uzanan geniş bir alanda görmek mümkündür. Gerek Türkiye'de yerleşik Balkan kökenli vatandaşlarımız, gerekse Balkan ülkelerinde yaşayan milyonlarca "Evlâd-ı Fatihan" bu bağların daima canlı kalmasına katkı sağlamışlardır.

Birinci Dünya Savaşı yıllarında, onlarca cepbede yüzbinlerce askerimizi şehit vermenin yanında, milyonlarca kardeşimizin de yerinden, yurdundan, evinden, yuvasından mahrum bırakıldığı acılar yaşadık. Osmanlı'nın göz bebeği olan Balkanlar, bir evladın annesinden koparılması gibi, bu dönemde tamamen Anadolu'dan koparıldı, baskı ve asimilasyona tabi tutuldu. Bu sebeple Balkan acısı, milletimizin yüreğinde hiçbir zaman dinmemiş ve dinmeyecek bir sızıdır.

Aynı şekilde yüzyıllar boyunca yaşadığı, emek verdiği, ter akıttığı, yurt edindiği topraklardan koparılan Balkan kökenli vatandaşlarımız da anavatanlarına olan hasretlerini, muhabbetlerini hiçbir zaman

yitirmediler. Soğuk Savaşın ardından, oradaki kardeşlerimizle, akrabalarımızla aramızdaki set ortadan kalktı ve hasretle, muhabbetle, büyük bir kucaklaşma, büyük bir kavuşma yaşamaya başladık.” Sayın Cumhurbaşkanı Erdoğan yazısına şöyle devam ediyor:

“Dünyanın belki de en güzel coğrafyalarından biri olan Balkanlar, maalesef 1990’lı yıllarda da siyasi ve etnik çekişmelerin cenderesinde ağır bedeller ödedi. Bizim Türkiye olarak dileğimiz, önümüzdeki dönemde Balkanların, geçmişte yaşanan acı olaylardan ders çıkartarak, barış, huzur, istikrar ve güvenlik temelinde yeni bir dönemi inşa etmesidir. Kuşkusuz bunun için tüm bölge ülkelerinin, bölge ülkeleri üzerinde etkinliği bulunan tüm dünya devletlerinin gayret göstermesi gerekiyor. Biz, Türkiye olarak, bu konuda üzerimize düşen her şeyi yaptık, yapmaya da devam edeceğiz. Bizim Balkanlara bakışımız asla çıkar odaklı bir bakış değildir. Balkanlar, tüm etnik ve inanç gruplarıyla, bizden bir parçadır; komşudur, dosttur, akrabadır, hatta kardeşdir. Onun için Balkanlarda yaşanan her acı bizim acımızdır, Balkanlarda yaşanan her sevinç bizim sevincimizdir. Bu anlayışla, TİKA’mızla, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığımızla, Yunus Emre Enstitülerimizle, diğer kamu kurumlarımızla, sivil yardım kuruluşlarımızla, iş adamlarımızla; velhasıl tüm imkânlarımızla kardeşlerimizin yanındayız, hizmetindeyiz. (...)

Arnavutluk’taki, Kosova’daki, Makedonya’daki, Karadağ’daki, Bosna-Hersek’teki ve diğer Balkan Ülkelerindeki kardeşlerimizle ortak bir tarihten geldik, inşaallah ortak bir geleceğe doğru yürüyoruz.”

* * *

Yeni Türkiye’nin Rumeli-Balkanlar Sayısı uluslararası bir Balkan araştırması olarak 5 cilt ve 6300 sayfalık dev bir eser oldu. Bu araştırma, bugüne kadar Türkiye’de ve dünyada yapılmış en geniş muhtevalı Balkan çalışmasıdır. Bu eserde 53 adedi yurt dışından ve çeşitli Balkan ülkelerinden olmak üzere toplam 429 akademisyen ve bilim adamı 478 yazı hazırladılar. Bu yazılardan, 384’ü daha önce yayınlanmamış orijinal araştırma yazıdır. Yazıların tamamına yakın kısmı akademik ölçülerde hazırlanmış ve başta arşiv kaynakları olmak üzere birincil kaynaklardan faydalanılmıştır.

Birinci Cilt’te, Genel Değerlendirme, Balkan Tarihi ve Balkanlarda Osmanlı Öncesi Türk Varlığı, Osmanlı’nın Balkan Fütühatı ve İskânı, Balkanlarda Sosyal ve Ekonomik Gelişmeler ve Balkanlarda Osmanlı Yönetimi bölümleri bulunmaktadır. İkinci Cilt’te, Osmanlı Dönemi Balkan Şehirleri, Osmanlı Dönemi’nde Rumeli’de Din, Tasavvuf ve Vakıf Eserleri, Balkanlar’da Kültür, Sanat, Türkçe ve Edebiyat incelenmiştir. Üçüncü Cilt’te, Balkanlardan Kopuş, Siyasi Gelişmeler ve Balkan Savaşları ele alınmıştır. Dördüncü Cilt’te, Balkanlarda Soykırım, Mezalim, Göçler ve Mübadele, Balkan Ülkeleri, Bölgeler ve Halklar anlatılmış; Beşinci Cilt’te ise Balkan Ülkeleri, Bölgeler ve Halklar’ın incelenmesine devam edilmiş; ayrıca, Balkanlarda Uluslararası İlişkiler, Barış, Güvenlik ve İstikrar mercek altına alınmıştır.

“Balkanlar” araştırmamızda, başta bizi değerli yazılarıyla şereflendiren Sayın Cumhurbaşkanımız olmak üzere, Dışişleri Bakanımıza, bilim adamı ve uzmanlara şükranlarımızı sunuyoruz. Balkan araştırmacılarının tespitinde yardımcı olan Prof. Dr. Hasan Babacan’a, her zamanki gibi çalışmamızı destekleyen Prof. Dr. Bilgehan Atsız Gökdağ’a, YTSAM Genel Müdürü ve Yazı İşleri Müdürü Murat Tazegül’e, yirmi yıldan beri bize katlanarak eserlerimizin büyük fedakârlıkla basımını gerçekleştiren Semih Ofset’in sahibi Mustafa Çakır’a, dizgicimiz Ali ve Faruk Taştepe’ye; ayrıca Zülfikâr Mert, İclâl Özgen, Sabiha Sungur ve Rafet Kuş’a teşekkür borçluyuz.

* * *

Günümüzde Türkiye Cumhuriyeti de geçmişte Osmanlı döneminde olduğu gibi Balkanlar’da bir güven ve istikrar unsuru olarak varlığını sürdürüyor. Hâlen istisnasız bütün Balkan devletleriyle dostluk ve işbirliği içinde ilişkilerimizi en iyi şekilde devam ettiriyoruz. Balkan ülkeleri Türkiye için son derece önemli ve değerlidir.

Yeni Türkiye, artık eski düşmanlıkları ve ibtilâfları bir tarafa bırakarak, Balkanlardaki komşuluk münasebetlerini ortak bir tarihin aydınlattığı perspektifle sonuna kadar barış içinde yürütmeye kararlıdır.

Artık Osmanlı Barışı “Pax Ottomana”nın yerini Türk Barışı “Pax Turcica” almıştır. Türkiye Cumhuriyeti, daima Balkanlardaki barış ve dostluğun teminatı olacaktır.

Selâm sevgi ve saygılarımla.

Hasan Celâl Güzel

Çatışma Bilimleri ve Çatışma Haritalaması Çerçevesinde Balkanlar

Sezai Özçelik*

Balkanlar tarihi, çatışma ve barış bilimleri açısından bir laboratuvardır. Balkanlar çatışmalarının nedenleri ve ortaya çıkış süreçlerini anlamamızı sağlar. 1990'lı yıllarda Balkanlar'daki güvenlik, kolektif güvenlik çerçevesinde incelenmekteydi. Balkanlar ve çatışma denince ilk akla gelen şüphesiz Batı Balkanlar yani eski Yugoslavya topraklarında değişik etnik gruplar arasında yaşanan çatışmalar akla gelir. Fakat çatışma analizi ve çözümü disiplini sadece silahlı çatışmalar ile ilgilenmez. Uluslararası çatışmalar bağlamında devletler-arası çatışmalar yanında gruplar-arası çatışmalar da bu disiplinin inceleme konusudur. Soğuk Savaş sonrası dönemde bu coğrafyada ortaya çıkan çatışmaların analizi bu makalenin konusudur. Makale temelde çatışma analizi ve çatışma haritalaması yöntemleri ile Balkanlarda Soğuk Savaş sonrası dönemde yaşanan silahlı çatışmalarını inceleyecektir. Balkanlar'daki çatışmalar; çatışma tarafları, çatışma stilleri, çatışma bağlamı, çatışma çevresi, çatışma çözümü çerçevesinde ele alınacaktır. Balkanlar'daki çatışmalar ise Bosna çatışması, Kosova çatışması, Makedonya çatışması yani kısaca eski Yugoslavya'da yer alan çatışmalar olacaktır.

Balkanlarda Çatışma Haritalaması

Balkanlar'da Soğuk Savaş sonrası yaşanan çatışmalardan ilki, Bosna çatışması-

dır. Bir diğer önemli çatışma ise Kosova'dır. Bu iki çatışmanın analizi hem Balkanlar'ın hem dünyadaki diğer bölgelerdeki çatışmaların anlaşılması açısından önemlidir. Kosova çatışması çatışma analizi açısından önemli örnek olaydır. Kosova çatışması örneğin Kafkasya'daki diğer çatışmalarla paralel özellikler göstermektedir. Güney Osetya çatışması Rusya için "donmuş çatışma" kategorisine sokulabileceği gibi Rusya'nın Kosovası olarak anılabilir. Çatışmalarda "Kosova modeli"nin Moldova, Dağlık Karabağ, Ortadoğu hatta en son Kırım'ın Rusya tarafından uluslararası hukuka aykırı bir şekilde işgal edilmesi gibi uygulamalar için kullanılabilmesi belirtilmektedir.¹ 2010 yılı Temmuz ayında Uluslararası Adalet Divanı, 2008 yılında Kosova'nın Sırbistan'dan ayrılarak bağımsızlığını ilan etmesinin uluslararası hukuka aykırı olmadığı yönünde karar almıştır.² Kosova çatışması ile yukarıda sayılan bazı çatışmalar arasında benzerlik ve farklılıklar şu şekilde sıralanabilir. İlk benzerlik, tüm bu çatışmaların etnik-topraksal (ethno-territorial) boyutu vardır. Etnik gruplar; belli bir toprak parçası üzerinde tarihsel hakları olduklarını iddia etmektedir. Bu toprak parçası "kutsal yerler" olarak anılmakta ve sembolik önemi bulunmaktadır. İkinci benzerlik, çatışma bölgelerinde demografik kaymaların yaşanması ve federal yapıya ve sosyalist yönetime sahip devletlerin çökmesinin ardından çatışmaların yaşanmasıdır. Üçüncü benzerlik, etnik grup liderlerinin etnik-milliyetçi söylemi ve hikayesel (narrative) anlatımı kullanarak belli bir politik programı uygulamak istemeleridir. Farklılık olarak

(*) Doç. Dr., Öğretim Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, sezaiozcelik@gmail.com; sozcelik@karatekin.edu.tr; http://websitem.karatekin.edu.tr/sozcelik.

(**) Bu makalenin çatışma haritalaması bölümü yazarın Kafkasya Çatışmaları Analizler ve Çözümler, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Avrasya Stratejik Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÇAVSAM) Yayınları, 2013 alınmıştır.

(1) Özçelik, Sezai. "Uluslararası İlişkiler Bağlamında Kırım ve Kırım Tatarları", Doğu Avrupa Türk Mirasının Son Kalesi: Kırım, Yücel Öztürk (ed.), İstanbul: Çamlıca Basım Yayın / 168, 2015, ss. 341-367.

(2) Summers, James. "Kosovo: From Yugoslav Province to Disputed Independence", *Kosovo: A Precedent? The Declaration of Independence, the Advisory Opinion and Implications for Statehood, Self-Determination and Minority Rights*, James Summers (der.), Leiden, NL: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 3.

belirtilecek ilk nokta, bu çatışmalara yapılan silahlı müdahalenin değişiklik göstermesidir. Güney Osetya örneğinde Rusya barış gücü operasyonunun içinde yer almasına rağmen Gürcistan'a 2008 yılında saldırarak "donmuş çatışma" yaratmıştır. Kosova örneğinde ise NATO ve ABD hava harekâtı düzenleyerek sonuç almıştır. İkinci farklılık, egemenlik ve toprak bütünlüğü ilkelerinin uygulanma biçimidir. Rusya'nın Gürcistan'a silahlı müdahalede bulunmasının motivasyonu, Güney Osetya'ya karşı Gürcülerin saldırgan tutumları ve bu bölgeye askeri birlikler ile girmeleridir. Kosova'ya yapılan silahlı müdahale defalarca uluslararası hukukun temel ilkesi olan egemenlik ve sınırların dokunulmazlığı ilkesine ters düşmediği ABD ve NATO üyeleri tarafından belirtilmiştir. Üçüncü farklılık, bu çatışmalar sonucu ortaya çıkan "bağımsız devletlerin" tanınma sürecidir. Güney Osetya ve Abhazya; Nauru, Venezuela, Nikaragua, Rusya gibi devletler tarafından tanınırken Kosova'yı tanıyan devlet sayısı 2015 tarihi itibari ile 108'e ulaşmıştır. Dağlık Karabağ ve Kırım'ın tanıyan ülke sayısı da Kosova'ya göre bir elin parmağını geçmemektedir. Dördüncü farklılık, barış güçleri ile ilgilidir. Güney Osetya çatışmasında barış gücü içinde yer alan Rusya tek-tarafli hareket ederek uluslararası toplumu hiçe sayarak askeri müdahalede bulunmuştur. Kosova'da ise barış gücü tarafsız ve yansız olup güvenlik ve sivil halkı koruma misyonu ile hareket etmiştir. Sonuç olarak, yaygın olarak kullanılan "Balkanlaşma" yerine "Kosova Modeli" hatta "post-Balkan" tanımlaması uluslararası ilişkilerde ve çatışma analizinde daha fazla kullanılmaktadır.³

Çatışma analizi için birçok model kullanılmaktadır. Bu modellerden birisi Çatışma Haritalaması yöntemidir. Çatışma haritalaması konusunda Wehr Çatışma Haritalama Rehberi⁴, Wilmot - Hocker Çatışma Değerlendirme Rehberi⁵ ve Sandole Çatışma ve Çatışma Analizi'nin Kapsamlı Haritalanması: Üç Sütun Modeli⁶ en temel çalışmalardır.

Birçok bölge çalışması, çatışmaları tarihsel perspektif çerçevesinde daha çok tanımlayıcı açıdan ele almaktadır. Fakat sosyal bilimlerde önemli olan açıklayıcı yaklaşımlar çerçevesinde özellikle teorik ve analitik araçlar kullanılarak çatışmaları açıklamaktır.

Çatışma haritalaması, çatışmalara barışçıl çözüm yolları bulunması ve üçüncü taraf müdahalesinin başarılı olması için gerekli bir analitik araçtır. İlk önce yapılması gereken çatışmanın başlangıç nedenleri ile çatışma süreçleri boyunca çatışma durumu, çatışma davranışları ve çatışma tutumlarında yaşanan değişimlerin iyi anlaşılması gereklidir. Çatışma haritalaması ile sadece çatışmanın nedenlerini ortaya çıkarılmaz. Aynı zamanda çatışma ile ilgili dinamik olguların zaman içinde belirlenmesi ve derinlemesine yapılacak çatışma analizi sonucu yeterli ve etkili bir çatışma müdahale stratejisinin belirlenmesine katkı sağlar.

Burada ortaya konulan çatışma haritalamasını "Çatışma Akış Şeması (ÇAŞ)" olarak tanımlamaktayız. Bu akış şeması şunlardan oluşmaktadır:

- 1- Çatışma Tarafları;
- 2- Çatışma Konuları ve Çatışma Tarihi;
- 3- Çatışma Nedenleri ve Koşulları;
- 4- Çatışma Bağlamı (*Context*);
- 5- Çatışma Dinamiği ve Çatışma Stilleri;
- 6- Çatışma Sonucu ve Müdahale Yöntemleri.

(3) C. Del Re, Emanuela. "From the Balkans to Caucasus: Paradoxes of the Precedents in post-Balkan Perspective", Debidatta Aurobinda Mahapatra (der.), *Conflict and Peace in Eurasia*, London: Routledge, 2013, ss. 36-53.

(4) Wehr, P. 1979, *Conflict Regulation*, (Westview Special Studies in Peace, Conflict, and Conflict Resolution), Boulder, Colorado: Westview Press.

(5) Wilmot, W. W., & Hocker, J. L. 2007. *Interpersonal Conflict*. Boston: McGraw-Hill.

(6) Sandole, Dennis. 1998. "A Comprehensive Mapping of Conflict and Conflict Resolution: A Three Pillar Approach", *Peace and Conflict Studies*, 5 (2) (December), 1998. <http://www.gmu.edu/programs/icar/pcs/sandole.htm>

1- Çatışma Tarafları

Çatışma haritalama uzmanının toplaması gereken ilk bilgi, çatışan tarafları tanımlamaktır. Ayrıca çatışma ile ilgili güç ve kaynakların analizi de bu kısımda ele alınmalıdır. Çatışma tarafları (ya da çatışma aktörleri) insanlar, örgütler ve ülkeler olabilir. Çatışma taraflarını çatışma ile direkt olarak ilgili olma dereceleri ve çatışma sonucuna verdikleri önem derecesine göre üçe ayırabiliriz: a) Çatışma Birincil Tarafları; b) Çatışma İkincil (Secondary) Tarafları ve c) Çatışma Üçüncü Tarafları.

Çatışma Birincil Tarafları, çatışmada birbirine tamamen zıt ulaşmak istedikleri amaçları olan, birbirine karşı zorlayıcı davranışlar uygulayan ve çatışmanın sonuçlarından direkt olarak etkilenecek taraflar olarak tanımlanabilir. İkincil Taraflar, çatışma ile indirekt alakaları olan genellikle çatışan taraflarla ittifak ilişkileri kuran ve çatışmanın sonuçlarından direkt olarak etkilenmeyen aktörlerdir. Üçüncü taraflar ise çatışmanın başlangıcında çatışma ile direkt ilişkisi olmayan fakat çatışma tarafları içinde yer aldıklarında çatışmanın dinamiklerini ve çatışma süreçlerini ciddi bir şekilde etkileme imkanı olan ve çatışmanın çözümü konusunda belli analizleri ve buna uygun araçlara sahip olan aktörlerdir. Üçüncü taraflar örneğin barış gücü ya da arabulucu gibi aktörler olarak çatışmanın çözümü için kolaylaştırıcı ve çatışmayı dönüştürücü gibi değişik rolleri üstlenebilecek kapasiteye sahiptir.

Balkanlar bölgesindeki çatışmalar karmaşık yapıya sahiptir. Doğal olarak çatışmanın taraflarını da belirlemek zor bir iştir. 1992'de başlayan Yugoslavya'nın dağılma sürecinde bir yanda Ortodoks Sırp'lar öte yandan Katolik Hırvatlar arasında ilk etnik anlamda savaşlar yaşanmıştır. Hırvat Savaşı Sırp'lar ile Hırvatlar arasında yaşanmıştır. Dinsel temelleri olsa da II. Dünya Savaşı'nda yaşanan psiko-tarih ve psiko-dinamik süreçlerin de savaşta etkisi bulunmaktadır. II. Dünya Savaşı'nda Hırvat Ustaşa birliklerinin Nazi Reich Almanyası yanında Sırp

Çetniklere karşı savaşması "seçilmiş travma" olarak Sırp'ların grup psikozunu etkilemiştir. Daha sonra Bosna'da bu ikili çatışma yapısına Müslüman Boşnaklar eklenmiştir. Dikkat edilecek olursa, etnik grupları ayıran en önemli unsur dinsel kimliktir. Sırp'lar, Hırvatlar ve Boşnaklar etnik kimlik olarak Slavdır. Dilleri de Slav dilidir. Fakat dinsel olarak iki din ve iki mezhebe ayrılmışlardır. Hırvatlar ve Sırp'lar Hristiyan'dır. Boşnaklar, İslam dinine mensuptur. Hırvatlar Katolik mezhebinde Sırp'lar ise Ortodoksluk alemi içinde yer alır. 07 Nisan 1992'de Avrupa Topluluğu (AT) Bosna-Hersek'in bağımsız bir ülke olarak tanıdığı zaman yeni kurulan bu devlette 4,270,000 insan yaşamakta idi. 1991'de yapılan nüfus sayımına göre, nüfusun yüzde 44'ü Müslüman Boşnak, yüzde 31'i Ortodoks Sırp ve yüzde 17'si Katolik Hırvat idi.⁷

Çatışma taraflarını anlamak için kullanılan en iyi yöntem üç etnik grubu politik liderler etrafında çatışmanın hikayeseli (narrative) anlatımının yapılmasıdır. Bosna Savaşı'nda üç önemli parti ve lideri çatışmanın taraflarının ete kemiğe bürünmüş halleridir. Bosna'daki Sırp'lar 1990 Temmuz ayında Radovan Karadžić'in başkanı seçtiği Sırp Demokratik Partisi'ni (SDS-Srpska Demokratska Stranka) kurdu. Balkan tarihi açısından tartışmalı bir lider olan Aliye İzzetbegović önderliğinde Müslüman Boşnaklar Demokratik Aksiyon Partisi (SDA) 1989 yılında kuruldu. 1990 yılında İslami Deklarasyonu yayınlanarak Bosna'da kurulacak olan İslami devletin genel çatısı belirlenmiştir. Bosnalı Hırvatlar, Zagreb'teki partilerine benzeri olan Hırvat Demokratik Birliği (HDZ-Hrvatska Demokratska Zajednica) etrafında Ağustos 1990'da bir araya geldiler. Üçüncü lideri olan Mate Boban Hırvatistan'ın ilk başkanı olan ve oradaki HDZ'nin lideri olan Franjo Tuđman'ın benzeri politikalar izlemeye 1992 Ocak ayından itibaren başladı. 1990 yılında yapılan seçimlerde 240 sandalyeli Bosna Parlamentosu'nda partilerin milletvekili sayıları şu şekilde idi: İzzet-

(7) Mincheva, Lyubov Grigorova ve Ted Robert Gurr. *Crime-Terror Alliances and the State: Ethnonationalist and Islamist Challenges to Regional Security*, London: Routledge, 2013, s. 69.

begoviç'in SDA'sı 86, Karadziç'in SDS'si 72 ve Hırvatlar'ın HDZ'si 44.⁸ Bosna-Hersek'in bağımsızlığının oyladığı oturumda Müslüman SDA ile Hırvat HDZ birlikte hareket ederek olumlu oy kullanmıştır.⁹

Çatışma tarafları konusunda bir diğer husus çatışmanın kurban ve saldırganlarının belirlenmesi hikâyeselinin farklı olmasıdır¹⁰. Bosna Savaşı'nda Batı'nın müdahale etmeme doktrini altında yatan en önemli olgu, çatışan üç tarafı da sorumlu göstermesidir. Örneğin, Pulitzer ödülü kazanmış olan Roy Gutman, Başkan Bush'un sürekli olarak Bosna Savaşı'nı " karmaşık " ve " birbirini içine girmiş " olduğunu " yüzyıllardır süren düşmanlığı " savaşın nedeni olarak gördüğünü belirtmektedir. Amerikan yönetimi, Bosna Savaşı'nı iç savaş olarak görmekte ve çatışan tüm tarafların delirdiğini ve hepsinin suçu olduğunu altını çizmekteydi. Hatta Batılı politikacılar Sırlara benzer analizler yaparak " saldırgan ile kurban arasında moral eşitlik " olduğunu bile söylemekteydiler.¹¹ Tüm tarafların çatışmada suçlu ve sorumlu olduğuna dair ABD yetkililerin yaptığı bir başka yorum Amerikan Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Richard Bucher'ın sözleridir: " Sırların yaptığı işkence ve ölümlerin olduğu hapishaneler bulunmaktadır. Boşnak ve Hırvatların da bu tür hapishanelere sahip oldukları yönünde raporlar alıyoruz. " ¹² En uç iddia sahibi Kanadalı General MacKenzie; Müslüman Boşnakların kendi

halkına ve yaşadıkları yerlere saldırdığını ve uluslararası sempati kazanmak adına Sırları suçladıklarını iddia etmiştir.¹³ İç savaş söylemi ile " sorumluluğun tüm savaşan taraflara dağıtılması " yanında savaşın çıkış sebebi olarak Bosnalı Müslümanların diğer etnik azınlıkları (Sırlar ve Hırvatlar) hiçe sayarak 1991 yılında bağımsızlık oylaması yapmaları " tetikleyen olay " ya da " orijinal günah " olarak nitelendirilmektedir. Batı'nın Bosna Savaşı'ndaki bu tutumu çatışmanın tüm taraflarına (Sırlar, Boşnaklar, Hırvatlar) silah ambargosu uygulanması ve Boşnak Müslümanlara yaygın olarak uygulanan kitlesel katliamlar, soykırım, esir kampları, tecavüz kampları gibi savaş suçlarının görmezlikten gelmesi ile sonuçlanmıştır.¹⁴

2- Çatışma Konuları ve Çatışma Tarihi

Çatışmanın doğasını ve çatışma nedenlerini iyi açıklayabilmek ve çatışmanın derinlerinde yatan nedenleri anlayabilmek için çatışma tarihine ve çatışma tarafları arasındaki ilişkinin niteliğini belirlemek önemlidir. Çatışma ilişkileri beş aşamalı - işbirliği, rekabet, tansiyonun yükselmesi, uyuşmazlık ve kriz - süreci izler.

Eğer çatışma tarihi uzun bir süreci kapsıyor ise çatışan taraflar bu süreç içinde bir-

İşbirliği — Rekabet — Tansiyonun Yükselmesi — Uyuşmazlık — Kriz

Şekil 1: Çatışma Aşamaları

kaç kez aynı noktaya gelebilir ya da bu süreç içinde aşağı yukarı hareket edebilir. Örneğin, çatışan taraflar birkaç kez kriz basamağına gelmiş olabilir ya da uyuşmazlık ve tansiyonun yükselmesi arasında gidip gelmeler şeklinde bir süreç yaşayabilir. Çatışan taraflar arasındaki tarihi geçmişe bu yukarıdaki süreç çerçevesinde bakarak günümüzdeki çatışmanın haritalaması yapılabilir.

- (8) Schindler, John R. *Unboly Terror: Bosnia, Al-Qai'da, and the Rise of Global Jihad*, St.Paul, MN: Zenith Press, 2007, ss. 62-63.
- (9) Cuvalo, Ante. *The A to Z of Bosnia and Herzegovina*, Lanham, MD: Scarecrow Press, 2007.
- (10) Campbell, David. *National Destruction: Violence, Identity, and Justice in Bosnia*, Minnesota: University of Minnesota Press, 1998, ss. 33-82.
- (11) Gutman, Roy. *A Witness to Genocide: The 1993 Pulitzer Prize-Winning Dispatches on the "Ethnic Cleansing" of Bosnia*, New York: Lisa Drew Books, 1993, ss. xxx-xxxi.
- (12) Power, Samatha. *Problem from Hell: America and the Age of Genocide*, New York: New Republic Book, 2002, s. 272.
- (13) Cigar, Norman. *Genocide in Bosnia: The Policy of Ethnic Cleansing*, College Station: Texam A&M University Press, 1995, s. 94
- (14) Bouris, Erica. *Complex Political Victims*, Bloomfield, CT: Kumarian Press Inc., 2007, ss. 96-97.

Çatışma tarihinin incelenmesi sonucu çatışan tarafların bugünkü çatışma tutumlarını ve davranışlarını etkileyen geçmişteki çatışma ve krizlerin psikolojik etkilerini anlamak ile mümkündür. Çatışma tarihinin psiko-analitik ve psiko-dinamik teori ve kavramlarla açıklanması çatışmanın başlangıç konuları ile günümüzdeki yansımaları arasında bağlantı kurulması ve analiz yapılması açısından önemlidir. Çatışan tarafların çatışmanın tarihi boyunca ve kriz dönemlerinde yaşadıkları psikolojik etkiler günümüzde çatışma koşullarına verdikleri tepki ile yakından ilişkilidir. Volkan tarafından ortaya atılan seçilmiş travmalardan bazıları şunlardır: Ermeniler için Soykırım / 1915 Olayları, Sırlar için 1389 Kosova Savaşı, Kuzey İrlanda için 1689 Boyne Savaşı, Yahudiler için Holocaust.¹⁵ Geçmişte yaşanan travmaların günümüzde tekrar grup bilinç düzeyine çıkması grup içi ve gruplararası psikolojik etkilerin canlı tutulmasına yol açar. Çatışma tarihi çatışma ile ilgili sosyo-psikolojik süreçlere etki eder. Bu süreçlerin bazıları şunlardır: etnik-bencillik, grup içi dayanışma ve grup-dışı düşmanlık artışı, düşman imajı, yansıtma, dışsallaştırma, kurbanlaştırma egoizmi, düşman ve müttefik ihtiyacı, insansızlaştırma ve şeytanlaştırma sayılabilir.¹⁶

Çatışma türleri şunlardır¹⁷:

Çatışma Türleri	Nedensel Faktörler
Yapısal Çatışmalar	• Kaynakların adaletsiz dağılımı, kaynakların kontrolünün eşitsizliği • Yıkıcı davranış kalıpları veya etkileşimleri • Eşit olmayan güç dağılımı ve otorite • İşbirliğini engelleyen coğrafi, fiziksel ya da çevresel faktörler • Zamansal sınırlamalar
Değer Çatışmaları	• Düşüncelerin ve davranışların değişik kriterlere göre değerlendirilmesi • Kendi değerlerini üstün görme • Farklı ideolojiler, dinler, yaşam tarzları, v.b.
İlişkisel Çatışmalar	• Duyguların yoğun olması • Yanlış anlaşılma, önyargılar, stereotiplemler • Kötü iletişim ya da yanlış iletişim • Negatif Davranışlar

Verisel Çatışmalar	• Eksik bilgi • Yanlış bilgi • Var olan bilgilerin farklı yorumlanması • Bilgileri farklı değerlendirme prosedürleri • Bilgilerden hangisinin ilgi ve alakalı olduğuna dair farklı görüşlere sahip olma
Çıkar Çatışmaları	• Temel ve içeriksel çıkarlar • Algılanan / gerçek olan rekabet • Prosedürel çıkarlar • Psikolojik çıkarlar

Tablo 1 - Çatışma Türleri

Birçok devletçi çatışmanın kimlik-temelli olması sebebi ile tarihi olaylar özellikle seçilmiş travmalar etnik kimliğe iliştiirir. Seçilmiş travmalar, nesilden nesile aktarılarak bir bakıma etnik kimlik DNA'sının bir parçası haline gelir. Bu etnik grup için zaman durmuş gibidir. Etnik kimlik konusunda çok güçlü hisleri olur ve sürekli bir acı ve utanma duygusu yaşar. Çatışmadaki karşı tarafı insansızlaştırma sonucu şiddet kullanma ve çatışma stili olarak rekabetçi ve kazan - kaybet düşüncesinde olma ısrarla devam eder. Seçilmiş travmaların psikolojik olarak iyileşmesi için iki taraf arasında barış transformasyonu ve barış ve uzlaşma süreçleri yaşanmalıdır. Bu sürecin başarılı olması için şu basamakları takip etmesi gerekir: 1- Travmanın kabul edilmesi, 2- özür dileme, 3- affetme ve bir daha yaşanmaması için unutmama ve 4- yas tutulma. Bu basamaklar çatışmaya kalıcı çözüm bulunması için yaşanması gereken etnik grup psikolojik iyileşme sürecidir.

Balkan çatışmalarının konuları ve tarihine çatışma tarafları açıklanırken kısaca söz edilmiştir. Burada ayrıntılı olarak çatışma konuları ele alınacaktır.

2.1. Topraklar ve Sınırlar

Balkanlar'daki birçok çatışmada topraklar ve sınırlar tarihsel olarak birçok kez el değiştirmenin sonucu ortaya çıkmıştır.

(15) Volkan, Vamık. *Kanbağı: Etnik Gururdan Etnik Teröre*, İstanbul: Bağlam Yayınevi, 2000.

(16) Ozelik, Sezai. Theories, Practices, and Research in Conflict Resolution and Low-Intensity Conflicts: The Kurdish Conflict in Turkey, *Journal of Conflict Studies*, vol. 26, no. 2, Winter 2006, s. 133. <https://journals.lib.unb.ca/index.php/jcs/article/view/4515/5328>

(17) Moore, Christopher W. *The Mediation Process: Practical Strategies for Resolving Conflict*, Jossey-Bass: New York, 3rd ed., 2003, s. 60.

Kosova 1870 tarihi öncesinde idari bir birim değildi. Şimdi ki sınırları 1945 yılında çizilmiştir. Hem Sırlar hem Kosovalı Arnavutlar Kosova toprakları üzerindeki iddialarını hem ulusların tarihlerine hem de Kosova'nın etnik yapısına dayandırmaktadırlar. Kosova Arnavutları, antik Illyrianlardan geldiklerini ve Kosova'nın yerli halkı olduklarını iddia etmektedirler. Arnavut tarihi mitlerine göre, Illyrianlar Balkanlara ilk yerleşen insanlardır ve Arnavutlar'ın kökeni onlara dayanmaktadır. Sırlar ise bu topraklarda devlet geleneğine sahip olduklarını 19 yüzyıl hatta 20 yüzyılda çoğunluk nüfusuna sahip olduklarını dile getirmektedirler.¹⁸ Kosova çatışması ve her iki etnik grup tarafından yapılan etnik temizliğinin kökeninde Kosova topraklarının meşru sahiplerinin kimler olduğu yatmaktadır. Kosova Arnavutlarının tek yanlı bağımsızlık ilanında sonra Kuzey Kosova'da yaşayan etnik Sırlar, Sırbistan Cumhuriyeti ile birleşmeyi istemiştir. Sırbistan'ın Kosova'nın sınırlarını tanımamasında Kuzey Kosova "donmuş çatışma" kategorisinde olduğu söylenebilir.

2.2. Devlet ya da Otonomi

Yugoslavya'nın dağılmasının ardından Kosova'nın otonomi statüsünün kaldırılması, Kosovalı Arnavutların ulusal kimliklerinin güçlenmesine neden olmuştur. Bu süreçte, Kosovalı Arnavutlar gölge devlet yapısı kurmuşlardır. Uluslararası tanınma olmamıştır. NATO liderliğinde yapılan uluslararası insani müdahalenin ardından Kosova'nın kendi kendini yönettiği ve uluslararası tanınmanın bir ölçüde sağlandığı devlet yapısı kurulmuştur. Kosova'nın tek taraflı bağımsızlık ilanından sonra uluslararası olarak tanınmasına rağmen bugün çatışma nihai barışa ulaşmamıştır. İki devlet çözümü dışında Sırbistan günümüzde Kosova'yı kendi toprak parçası olarak görmekte ve kapsamlı otonomi ya da bölünme şeklinde çözüm bulunmasını istemektedir.¹⁹

2.3. Doğal Kaynaklar ve Ekonomi

Sırbistan ekonomik olarak Kosova'yı izole etme politikası uygulamıştır. Kosova'da üretilen tarım ürünlerinin Güney Sırbistan'da pazarlanmasını hatta Avrupa ülkelerine ihracını engellemiştir. Kosova ile Sırbistan'ın ilişkilerinin normalleşmesi halinde Kosova'nın çok yüksek olan işsizlik başta olmak üzere ekonomik kalkınmayı sağlaması muhtemeldir. Kosova'da bulunan nadir madenler Çin gibi gelişmekte olan ülke ekonomileri için hammadde ihtiyacını karşılayabilir. Çatışmanın şekil değiştirmesine yol açan bir diğer durum, Sırbistan'ın Kosova'nın gümrük mühürlerini bile tanımaktan kaçınması sonucu yasadışı sınır ticareti ve mafyanın Kosova ekonomisinde etkin olması ve kanunsuzluk ve yolsuzluğun yaygınlaşmasıdır.²⁰

2.4. Kosova'da Azınlıklar ve Sırp Mültecilerin Dönmesi

Kuzey Kosova'da yaşayan Sırlar yeni kurulan Kosova devletinin yasallığını sorgulamaya devam etmekte, işbirliği yapmamakta ve Kosova'yı Sırbistan'ın ayrılmaz parçası olarak görmektedir. Güney Kosova'da küçük ceplerde yaşayan Sırp azınlık ise Sırbistan'ın kendilerine ekonomik yardım yapmamasından dolayı daha pragmatik hareket ederek uzlaşmacı çatışma stili uygulamaktadır. Sırp mültecilerin geri dönmesi hala çatışmanın çözülmemiş konularından biridir.

2.5. Kosova'daki Ulusal ve Dinsel Anıtlar ve Eserler ve Kosova Topraklarının Anlamı

Kosova toprakları hem Kosovalı Arnavutlar hem Sırlar açısından ulusal sembolik öneme sahiptir. Kosovalı Arnavutlar, çoğun-

(18) Pavkovic, Aleksandar. "Kosovo/Kosova: A Land of Conflicting Myths", Michael Waller, Kyril Dzerov ve Bülent Gökay (der.), *Kosovo: The Politics of Delusion*, London: Frank Cass Publishers, 2001, s. 8.

(19) Ker-Lindsay, Linda. *Kosovo: The Path of Contested Statehood in the Balkans*, New York: I.B. Tauris, 2009, ss. 81-87.

(20) MacShane, Denis. *Why Kosovo Still Matters*, London: Haus Publishing Inc., 2012, ss. 86-96.

luk statülerini ve tarihsel olarak Kosova'nın anavatanları olmasını öne sürmektedir. Sırp- lar açısından Kosova ulusal kimliğin beşiği ve tarihsel öneme sahip savaşların yapıldığı kut- sal topraklardır. Ayrıca Sırp Ortodoks Kilisesi için önemli olan manastırlara ev sahipliği yap- maktadır.

3- Çatışma Nedenleri ve Koşulları

Rousseau'nun belirttiği gibi, "savaş- lar onları engelleyecek hiçbir şey olmaması sebebi ile meydana gelir."²¹ Soğuk Savaş son- rası dönemde devletler - arası şiddet - odaklı çatışmalardan devlet - içi şiddet - odaklı çatışmalara doğru bir artış yaşanmıştır. Özel- likle Yugoslavya ve Rwanda'da yaşanan soy- kırım ve etnik - tabanlı çatışmalar Kafkasya coğrafyasında da etkili olmuştur. Çatışma çözümü ve analizi disiplini içinde generik ve genel bir teorinin yaratılması çabaları çatışma nedenlerinin belirlenmesi açısından zorunlu görülmüştür. Bunun için çatışmaların tüm seviyelerde haritalanması ve nedenlerin her seviyede (var ise) vurgulanması gerekir.

Çatışma nedenleri ve koşulları temelde dört düzeyde araştırılır:

1- Bireysel (biyolojik, fizyolojik, psiko- lojik) düzey: Bireylerarası çatışmalar ince- lenir. Birey içi çatışmalar psikiyatri bilim dalı- nın alanına girmektedir. Fakat psiko-anali- tik ve psiko-dinamik teori ve kavramlar bu düzeyde sık sık kullanılır.

2- Sosyal (politik, ekonomik, sosyal) düzey: Bu düzeyde sosyal kurumlar örneğin örgütler, aile, küçük sosyal gruplar ve işlet- melerde görülen çatışmalar incelenir. Genel- likle etnik gruplar, kültürel gruplar ve toplu- luklar bu düzeyin inceleme konusudur.

3- Uluslararası düzey: Ulus-devlet düzeyinde yaşanan ve genellikle uluslararası aktörlerin yer aldığı çatışmalarda görülen düzeydir.

4- Küresel /Ekolojik düzey: Küresel ısınma, ozon delinmesi gibi küresel ölçekli

çevresel sorunlarla ilgili çatışmaların incelen- diği düzeydir.²²

Çatışma kişilerarası, gruplararası, örgütlerarası ya da uluslararası seviyede mey- dana gelebilir. Fakat yukarıdaki her düzey kişilerarası çatışmaların nedenlerini inceler- ken bile dikkate alınmalıdır. Kısaca, bir çatış- manın nedenlerini çoklu-seviyeli ve çoklu- düzeyli yönlerden incelenmelidir. Çatışma nedenleri incelenirken birçok bilim insanı sadece tek seviyeli ve tek disipline dayalı analiz yapmaktadır. Çatışmaların temelinde genellikle 'genetik' ya da 'çevre' etkisi ve tek bir neden aranır. Çatışmanın nedenleri konu- sunda çatışma analizi ve çözümü disiplini şu temel teorileri kullanır.

3.1. Temel insan ihtiyaçları (Tİİ) teorisi²³

Temel insan ihtiyaçları teorisi genel- likle sebepleri derinlerde yatan ve çözülmesi zor çatışmaların açıklanmasında kullanılır. Bu teorinin dayanağı Maslow'un insan ihtiyaçları piramididir. Maslow'un teorisini çatışma ana- lizine uyarlayan John Burton olmuştur. Teori, insanların temel ihtiyaçlarının tatmin edil- memesi ve karşılanmaması halinde insanla- rın yaşaması ve refah seviyesini yükseltmesi mümkün olmadığını belirtmektedir. Sosyal çatışmaların ortaya çıkmasının nedeni ise temel insan ihtiyaçlarından üç ana ihtiyacın - kimlik, güvenlik ve tanınma - tatmin edilme- mesi ve varolan sistemin bu üç ana ihtiyaca cevap verememesidir. Bu ihtiyaçlar bastırıla- maz, önüne geçilemez ve pazarlık yapılamaz- lar. Tek çözüm yolu, bu ihtiyaç ya da ihtiyaç- ları tatmin edilmesidir. Temel insan ihtiyaçları teorisi evrenseldir. Tüm sosyal gruplarda bu ihtiyaçlar kültürel farklılıklara rağmen bir şekilde mevcuttur. Fakat ihtiyaçların tatmin edilmesi hususunda kültürel farklılıklar olabi-

(21) Alıntı Waltz, Kenneth N. (1959), *Man, the State, and War: A Theo- retical Analysis*, Columbia University Press, New York, s. 232.

(22) Sandole, Dennis. 1998.

(23) Yılmaz, Reha ve Sezai Özçelik. 2012. Çatışma Teorileri Işığında Gürcistan ve Karabağ Çatışmalarının Çözümlemesi, *Teoriler Işı- ğında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*, Atilla Sandıklı, ed., BİLGEAM Yayınları: İstanbul, ss. 280-282.

lır. İhtiyaç tatmin ediciler her toplum ve kültür açısından farklılıklar gösterir. Eğer temel insan ihtiyacı o kültüre uygun bir şekilde tatmin edilirse çatışma ve şiddet ortadan kalkar.

Temel insan ihtiyaçları teorisi açısından şiddet ve çatışmaya yol açan birincil ihtiyaç, kimlik ihtiyacıdır. Genellikle sosyal gruplar ki etnik, dinsel, dilsel, v.b. açısından farklı olan gruplar açısından grup kimliğinin oluşturulması ve grup kimliğinin savunulması vazgeçilmezdir. Sosyal gruplar, kimliklerini oluşturmak, korumak ve savunmak için şiddet görüp acı çekmeye razı olurlar. Hatta gerekirse grup üyeleri kimlikleri uğruna hayatlarını feda etmeyi göze alırlar. Kısaca, insan ihtiyaçlarının özellikle kimlik ve güvenlik ihtiyaçlarının tatmin edilmemesi çatışma ve şiddete yol açar.

3.2. Göreceli yoksunluk teorisi

Bu teoriye göre, insanların şiddete yönelmesinin en önemli nedeni, insanların imkan ve kabiliyetleri ve başarıları ile istekleri arasında fark bulunmasıdır. Ted Gurr'a göre, göreceli yoksunluk beklenen kabiliyet ile beklenen değer arasında algılanan farktır ($GY = BK - BD$). Beklenen beklentiler bireyin ulaşmak istediği ve kendisine ait olmasını hak ettiğini düşündüğü mallar ve fırsatlardır. Beklenen değer ise bireyin o anda sahip olduğu veya sahip olduğunu düşündüğü mallar ve fırsatlardır. Bu ikisi arasında algılanan fark göreceli yoksunluğa ve şiddet ve çatışmaya yol açmaktadır.²⁴ Bir başka deyişle, bireyin şu anda bulunduğu durum ile olması gerektiğini düşündüğü ve kendisinin hak ettiği durum arasındaki fark göreceli yoksunluktur. Örneğin, yurtdışında doktorasını yapmış birisinin aldığı burs sebebi ile devlet dairesinde memur olarak çalışması o kişi açısından göreceli yoksunluğa yol açacaktır.

Göreceli yoksunluk dört şekilde ortaya çıkabilir:

(1) Beklentiler ve istekler artar fakat güç ve kaynaklar aynı kalır;

(2) Beklentiler ve istekler artar fakat imkanlar ve kabiliyetler daha yavaş hızlı artar;

(3) Beklentiler ve istekler aynı kalır fakat imkanlar ve kabiliyetler azalır;

(4) Beklentiler ve istekler artar fakat imkanlar ve kabiliyetler azalır.

Çatışma genellikle imkan ve kabiliyetlerin adil olarak dağılmadığı sosyal grupların bulunduğu toplumlarda görülür. Bu toplumlarda bireylerin bazıları grup içinde diğer bireylerin imkan ve kabiliyetlerinin arttığını görür. Kendi durumlarında değişiklik olmaması bu bireylerde tatminsizliğe, çatışmaya hatta şiddete yönelmeye yol açar. Bu yüzden çatışmaların nedenleri incelenirken mutlaka göreceli yoksunluğa ve bireylerde tatminsizliğe neden olan yapısal faktörleri ve sistemsel değişimleri analiz etmek gerekir.

3.3. Engelleme-Saldırı Teorisi

Bu teori en basit şekilde saldırmanın engelleme sonucu olduğunu belirtir. Çatışan taraflardan biri diğer tarafın amacına ulaşmasını engeller ise bu engellemeye yol açar. Engellemeyi bir bariyere benzetebiliriz. Bariyer ne kadar büyük olursa onu ortadan kaldırmak için daha çok çaba ve enerji harcanır. En üst seviyede enerji kullanılması çatışmada şiddet ve yıkıcı davranışları kullanma olasılığını artırır. Uzun süren gruplar -arası çatışmalarda çok büyük ölçüde ve üst seviyede enerji kullanılır. Bu saldırganlığın tehlikeli boyutlara yükselmesine yol açar. Bu noktada, çatışan taraf ya da çatışan grup bariyeri ve engellemeyi ortadan kaldırmak ister. Bu ise çatışmanın tırmanması ile sonuçlanır.

Balkanlar'daki çatışmaları başarılı şekilde açıklayan teorilerin çatışma analizi ve çözümü teorileridir. Bosna ve Kosova gibi Balkanlar'daki silahlı çatışmalar ve iç savaşlar etnik-temelli kimlik çatışmalarıdır. Balkanlar'daki çatışmalarda iki önemli insan ihtiyacının grup düzeyinde tatmin edilmemesi çatışmaya yol açmaktadır. Birinci temel

insan ihtiyacı güvenlik ihtiyacıdır. Sırp lar eski Yugoslavya'nın dağılmasının ardından yaşadıkları federe devletlerde güvenlik içinde yaşamak ihtiyaçlarının tatmin edilmesini bekliyorlardı. Boşnaklar ve Kosova Arnavutları ise kimlik ihtiyaçlarının tatmin edilmesinin yolunu çoğunlukta oldukları bağımsız devletler içinde mümkün görmekteydiler. İki temel insan ihtiyacın çatışmanın tüm tarafları tatmin edecek şekilde karşılanmaması Bosna ve Kosova'da savaşımlara yol açmıştır. Birçok Batılı gazeteci ve politika yapıcısına göre, iç çatışmaların nedenleri basit ve apaçık ortadır. İç çatışmalar "kadim nefret" (ancient hatreds) dayanır. Doğu Avrupa, Balkanlar ve Sovyetler Birliği döneminde otoriter rejimler bu kadim nefretlerin üzerlerini kapaklarla örtmüşler, su yüzüne çıkmasını engellemişler ve silahlı çatışmaya tırmanışa geçmelerini önlemişlerdir. Batı'nın Bosna Savaşı'nı yanlış algılaması birçok faktöre bağlıdır. Birincisi, Batı Yugoslavya'nın dağılacağına inanmıyordu. Çünkü Yugoslavya Batı'ya karşı dostça ve Sovyetler Birliği'ne karşı düşmanca davranıyordu. İkincisi, Batılı devletlerin Yugoslavya konusunda yetersiz ve yanlış istihbarat almalarıdır. Batılı başkentlerde görev yapan birçok Yugoslavya diplomatı Sırp kökenliydi. Özellikle bu diplomatlar Batılı başkentlerde yanlış algı oluşmasına yol açmıştır. Batılılar Yugoslavya konusunda olumlu gelişmeleri görmüşler ve olumsuz olayları göz ardı etmişlerdir. Üçüncüsü, ABD ve Avrupa ülkeleri Belgrad ile muhatap olmuşlardır. Zagreb ve Saraybosna Batılı diplomatların yeterince dikkatini çekmemiştir. Son olarak, Yugoslavya'nın ekonomik olarak bütünsel ünite olarak görülmesidir. Serbest pazar ve işçilerin durumunu düzeltecek reformlar yapılmasının yeterli görülmesi Yugoslavya'nın toprak bütünlüğü ve siyasi bağımsızlığını sürdürmesi için yeterli görülümüştür.²⁵

4- Çatışma Bağlamı (Context)

Çatışma bir boşluk ortamında oluşmaz. Bir çatışmanın doğduğu fiziksel ve

örgütsel bir ortamın varlığı gereklidir. Bazen bir çatışmanın içinde başka bir çatışma bulunabilir. Çatışma bağlamı çerçevesinde çatışmanın yaşandığı kültürel ortam ve kültürlerarası iletişim stilleri, çatışma çözüm sistemleri ve çatışma amaçları anlaşılmaktadır.

Kültür kavramı çatışmanın oluştuğu bağlamı anlamak açısından çok önemlidir. Kültür, çatışma süreci boyunca çatışan tarafların nesne, olgu ve olaylara kültürel bakış açısından yükledikleri anlamın nasıl çatışmadaki tutum ve davranışları etkilediğini anlamamıza yardımcı olur. Kültür her sosyal gruba göre farklıdır. Bu sosyal grup bir etnik grup olabileceği gibi sınıfsal, örgütsel, sosyal cinsiyet, sosyal - ekonomik ve uluslararası aktörler gibi gruplar olabilir.²⁶ Bir diğer deyişle, çatışma analizi sırasında bir devlet kurumundaki örgütsel kültür arasında bile fark vardır. Örneğin, Japonya'nın çatışma çözümünde kullandığı yöntemleri tartışırken Dışişleri Bakanlığı (MOFA) ile Uluslararası Ticaret ve Sanayi Bakanlığı (MITI) arasındaki örgütsel kültür farklılıklarını da mutlaka göz önünde bulundurması gerekir.²⁷

Çatışan tarafların farklı kültürlere ait sosyal gruplara ait olması çatışan taraflar arasındaki etkileşimi altı şekilde etkiler²⁸:

- 1- Çatışan tarafların hangi çatışma stili ni seçeceğini,
- 2- Çatışma sürecinde kullanılan iletişim stillerini,
- 3- Çatışmada karar verme süreçleri ve liderlik stillerini,

(24) Gurr, Ted. *Why Man Rebel*, Princeton University Press: Princeton, 1970, s. 37.

(25) Tanter, Raymond ve John Psarouthakis. *Balancing in the Balkans*, New York: St. Martin's Press, 1999, ss.19-20.

(26) Ögretir, Aysel Dilek. "The Relationship Between Culture and the Conflict Resolution Styles: A Survey Method and a Statistical Analysis", *Middle-East Journal of Scientific Research*, 3 (2), 2008, ss. 96 - 104 .

(27) Bu iki kurumun Japon Dış Politikasına etkisi için: Özcelik, Sezai, "The Japanese Foreign Policy in the Middle East between 1904-1998: Resource, Trade and Aid Diplomacy", *Humanity & Social Science Journal*, vol. 3, no. 2, 2008, s. 135.

(28) Farklı kültürlerin barış ve şiddetsizlik kavramlarına bakış açısı için bkz: Özcelik, Sezai. 2005. "From Terrorism to Nonviolence and Islamic Peace Paradigm: Jihad, Just War, Peace and Islamic Non-violence", *Peace and Conflict Studies Journal*, Fall 2005, vol. 12, no.2, ss. 88 - 108.

4- Çatışmanın toplumda açığa vurulma biçimini,

5- Çatışmanın nasıl sonuçlanacağı konusundaki beklentileri,

6- Çatışma ile ilgili bireysel ve toplumsal tutumları ve davranışları,

Çatışma çözüm sistemleri denince akla çatışmanın meydana geldiği sistemin (mikro ya da makro) alt - sistemlerinin olup olmaması önemlidir. Çatışma bu çerçevede dışsal (egzojen) çatışma çözüm sistemleri ve içsel (endojen) çatışma çözüm sistemleri olarak ikiye ayrılabilir. Dışsal çatışma çözüm sistemleri çatışmanın çözümü ve kontrol edilmesi konusunda sistematik mekanizmaların var olmadığı durumları tanımlar. Çatışma bağlamı ile ilgili olarak Kosova çatışması aşağıdaki tabloda incelenmiştir.

Tablo 2. Kosova Çatışmasının Gelişimini Etkileyen Faktörler

Kosova'da Durum	Sırbistan'da Durum	Bölgesel Bağlam	Uluslararası Bağlam
		Çatışmanın Etkisi:	
Etnik Gruplar Arası Durum:			
• Sosyal-demografik yapı	➢ Kosova toprağının ve çatışmanın politik ve ekonomik önemi	✓ Demokratik kurumlar ve etnik dengenin istikrarı	❖ Kosova topraklarının jeo-stratejik önemi
• Gruplar-arası çatışma ve			❖ Çıkar yapıları ve çıkar müttefikleri
• İttifakların doğası ve seviyesi			
• Ayrılıkların doğası	➢ Çatışmanın ana taraflarının politik gündemleri	✓ Yayılma etkisi	❖ Uluslararası örgütler kaynaklarına erişim ve taahhütleri
• Güç ve sayısal denge		✓ Mülteci sorunu	
		Çatışmaya Etkisi:	
Etnik Gruplar İçi Durum:	➢ Kaynaklara erişim ve	✓ Sınırlar-arası etnik müttefikler	
• Dominant politik gündem	kaynak taahhütleri		
• Liderliğin gücü	➢ Çatışmanın diğer olası	✓ Bölgesel çıkar yapıları	
• Fraksiyonların varlığı	çatışmalara		

• Kaynaklara erişim	algılanan etkisi	✓ Çatışma ana taraflarının politik gündemleri	
<i>Kaynak:</i> Cordell, Karl ve Stefan Wolff. <i>Ethnic Conflict: Causes, Consequences and Responses</i> , Cambridge, UK: Polity, 2009, s. 114.			

Çatışma amaçları denince akla gelen tarafların bir tanesinin sistemi değiştirmek isterken diğer tarafın sistemin devamını istemesidir. Çatışan taraflardan biri statükonun devamını savunurken karşı taraf statükonun değişiminin amaçlamaktadır. Statükonun devamı durumunda çatışma taraflarından biri istikrarın sürdürülmesini, dengeleme ve güç dengesi politikasını, ya da sistem içinde bir hegemon oluşturma yönünde çabalar sarf eder. Statüko karşıtı durumda ise devrimsel ve yapısal değişimler yaşanır.

Bir başka ayrıma göre, çatışma bir tarafın kazandığı ve diğer tarafın kaybettiği yani kazan-kaybet durumunun farklı amaçların olduğu durumlardır. Üçüncü taraflar için çatışma nedeni ise tarafları kazan-kazan durumuna yani uzlaşmaya doğru hareket etmesini sağlamaktır.

Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan birçok çatışmada amaç, bir taraf için toprak bütünlüğü sürdürmek (Azerbaycan, Gürcistan, Rusya Federasyonu, Sırbistan) iken diğer taraf için kendi kendini yönetme hakkını (Dağlık Karabağ Ermenileri, Gürcistan'daki Abhazlar ve Osetler, Rusya Federasyonu'ndaki Çeçenler, Sırbistan'da Kosova Arnavutları) kullanarak üniter devlet yapısından ayrılıp yeni bir süreç sonucu kendi devlet yönetim sistemini kurmak olmuştur.

5- Çatışma Dinamiği ve Çatışma Stilleri

Çatışma dinamiği tanımlanırken temelde çatışma stilleri akla gelir. Çatışma durumunda tarafların çatışmaya verdiği tepkiye karşı tarafın verdiği tepki ile çatışmanın

gidişatını değiştiren olaylar ve olgular çatışma dinamiğini etkiler. Çatışmada kullanılan araçlar, çatışma sürecini etkileyen diğer bir faktördür.

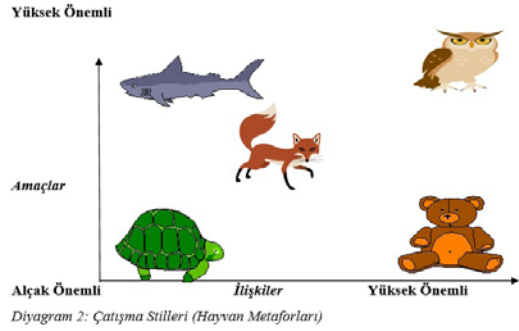

Çatışmada tarafların çatışma sürecindeki eylemlerini belirleyen en önemli unsur, çatışma stilleridir. Bu stiller çatışan tarafların çatışma durumunda nasıl davrandıklarının anlaşılmasına ve çatışmaya nasıl tepki verdiğine vurgu yapar. Çatışma stilleri literatürde en az iki en fazla beş olarak yer almaktadır. Çatışma stilleri iki boyutlu grafik ile açıklanır (Diyagram 1).

Bu beş çatışma stilinde rekabetçi ile kaçınma birbirine zıt iki stildir. Rekabetçi stil kazan-kaybet durumuna ulaşmak ya da statükoyu değiştirmek için şiddet ya da güç kullanılması özelliklerine sahiptir. Kaçınma stilinde ise çatışmadan saklanma ve çatışmayı inkâr etme temel özelliklerdir. Bu iki çatışma stilinde karşı taraf ile çözüm konusunda ortak çaba harcama en alt düzeydedir. Diğer üç çatışma stili ise çatışmaya çözüm bulma konusunda karşı taraf ile orta yol bulma konusunda isteklilik vardır. Örneğin, diyagramın sağ en üst köşesinde yer alan işbirliği stilinde hem kendi çıkarlarına ulaşmak ve hem başkalarının çıkarlarını düşünme en yüksek seviyedir. Çatışma taraflarının işbirliği stilini uygulamaları halinde çatışmanın çözümünün kazan - kazan ile sonuçlanma ihtimali yüksektir. Çatışmanın iki tarafı ulaşmak istedikleri amaçların tamamını elde edemezler. Fakat her ikisi de amaçlarına ulaşma konusunda tatmin edici bir seviyeye ulaşır.

Çatışma stilleri ile ilgili sık kullanılan metafor her biri stili hayvanlara benzetmek-

tir. Diyagram 2'de çatışma stilleri ile hangi hayvan figürünün eşleştiği görülmektedir:

Köpekbalığı (Rekabetçi): Özellikle Batı toplumlarında ofis ortamında çalışanlar, rekabetçi olan ve kariyer basamaklarını hızla yükselmek isteyenleri shark yani köpekbalığı olarak tanımlar. Bu tip bireyler için kendi amaçlarına ulaşmak çok önemli fakat başkalarının amaçlarına ulaşması ve ilişkilerinin devamı çok az önemlidir. Çatışma durumunda köpekbalığı olan bir birey karşı tarafın kendi istediğini kabul etmesi için zorlar ve gerekirse güç kullanarak istediğini elde eder. Karşı tarafın ihtiyaçlarının karşılanması ile ilgilenmezler. Başkalarının kendilerinden hoşlanması ve başkaları tarafından kabul edilmeye değer vermezler. Köpekbalığı olan bireylere göre, çatışma kazan - kaybet olarak tanımlanır. Onlar için galip olmak çatışmanın sonucunda olmazsa olmazdır. Galip olmak onlar için övünç kaynağı ve başarılı olduklarının göstergesidir. Çatışmadan mağlup olarak çıkmak köpekbalıkları için zayıflık, başarısızlık ve yetersizliktir. Kazanmak için karşı tarafa saldırmak, boyun eğdirmek, ezmek, korkutmak ve mahvetmek gibi taktikler kullanırlar.

Kaplumbağa (Kaçınma): Kaplumbağalar nasıl tehlike anında kabuğuna çekilirse bu stile sahip bireyler çatışma ortamında kendi içsel kabuklarının içine çekilirler. Bu tip bireyler için kendi kişisel amaçları ve ilişkileri önemli olmayıp gerekirse vazgeçmeleri mümkündür. Çatışmaya yol açan konulardan, çatışmanın olduğu ortamdan ve çatışma halindeki buldukları taraflardan

uzak durmak en önemli unsurdur. Kaplum-bağa stiline sahip bireyler için çatışmayı çözmeye çalışmak ümitsiz bir girişimdir. Çatışma ortamında çaresiz hissederler. Psikolojik ve fiziksel olarak çatışma ile yüzleşmek yerine çatışmadan kaçınmak ve uzaklaşmak yani kafalarını kabuklarının içine çekmek en kolay çözüm yoludur.

Oyuncak Ayıcık (Sağlama): Oyuncak ayıcık hiçbir karşılık beklemeden sarılmamızın mümkün olduğu ve karşılıksız sevgi veren bir oyuncaktır. Oyuncak ayıcık stiline sahip bireyler için kendi amaçlarına ulaşmak en alt düzeyde olup başkaları ile ilişkilerinin iyi olması çok önemlidir. Bu bireyler başkaları tarafından sevilme ve kabul edilmek isterler. Harmoninin devamı için çatışmadan kaçınmak en önemli amaçtır. Bu stile sahip bireylere göre, insanların aralarındaki ilişkileri bozmadan çatışma konularını bırakın çözmeyi tartışması bile mümkün değildir. Oyuncak ayıcık stiline sahip bireylerin çatışmanın devam etmesi bir tarafın zarar görmesine ve ilişkilerin tamamen bozulmasına yol açar. İlişkilerin devamı için amaçlarına ulaşmaktan vazgeçmeye razıdırlar. Nasıl oyuncak ayıcık ile oynayan rahatlar ise bu stile sahip bireyler için ortamı sakinleştirmeyi ve her şeyi düzgün hale getirmek önemlidir.

Baykuş (İşbirliği): Masalarda ve halk edebiyatında baykuş bilge kişiliği ile bilinir. Baykuş stiline sahip bireyler için amaçlarına ulaşmak ile başkaları ile ilişkilerinin iyi olması yüksek derecede önemlidir. Onlar açısından çatışma çözülmesi gereken bir problemdir ve hem kendilerinin hem karşı tarafın amaçlarına ulaşmasını isterler. Çatışma, iki taraf arasındaki tansiyonun azaltılması yoluyla ilişkilerin geliştirilmesi için bir araçtır. Çatışmayı ifade ederken çözülmesi gereken bir problem şeklinde ortaya koyarlar. Çatışma ile ilgili tüm tarafları tatmin edecek bir çözüm bularak baykuş stiline sahip olanlar ilişkilerin iyi seviyede sürdürülmesini amaçlarlar. Bu stile sahip olanlar çatışma ile ilgili tüm tarafların amaçlarına ulaşma konusunda tatmin olması,

negatif duyguların ve var olan tansiyonun azalması ve ilişkilerin devam etmesi sağlayacak çözüm yollarını önerilmesini bekler.

Tilki (Uzlaşma): Bu stil ile tilkinin özleştirilmesi yine masallar ile ilgilidir. Tilki stiline sahip bireyler kendi amaçlarına ulaşma ve başkaları ile iyi ilişkilerin devam etmesine orta derecede önem verirler. Onlar için kendi amaçlarına ulaşmak için belli bir miktar fedakârlıkta bulunmak mümkündür. Karşı tarafı amaçlarına ulaşma konusunda belli bir miktarda fedakârlıkta bulunma konusunda ikna etmeye çalışırlar. Onlar için çözüm, çatışan tarafların belli ölçüde kazanç sağladıkları ama belli seviyede kayıpları olduğu bir durumdur. Çözüm iki uç nokta arasında bir noktada bulunan orta yol çözümdür. Kısaca, uzlaşmak yani ortak iyilik adına anlaşmaya varmak için tarafların amaçları ve ilişkileri konusunda bir miktar vazgeçmeleridir.

Çatışma dinamiği, çatışma döngüsü yani çatışmanın belli aşamalardan geçmesi ile ilgilidir. Çatışma ilk önce örtük durumdadır. Bu aşamadan sonra buzdüğünün altından gün yüzüne çıkan çatışmanın görünen kısmı olan ortaya çıkma aşaması gelir. Daha sonra tırmanma, açmaz durumu, düşme, çözüm ve barış inşası aşamalarını izler.²⁹

Çatışma sırasında kullanılan araçlar, Rapoport'un çok basitçe belirttiği gibi kavga etmek, oyun ya da tartışma olarak üçe ayrılabilir. Kavga durumunda çatışan taraflar birbirlerini düşman olarak algılar ve birbirlerini yok etmek için çabalar. Oyun sırasında taraflar birbirini yenmeleri gereken rakipler olarak görürler. Tartışma sırasında ise iki taraf birbirini ikna etmeye çalışan veya kendi görüşü tarafına çekmeye çalışan karşıtlaşarak kategorize edilir³⁰.

Çatışma dinamiği özellikle Balkanlardaki çatışmalarının anlaşılması açısından

(29) Kriesberg, Louis. *Constructive Conflicts: From Escalation to Resolution*, Rowman & Littlefield: Lanham, MD, 1998.

(30) Sandole, D.J.D. (1999), *Capturing the Complexity of Conflict: Dealing with Violent Ethnic Conflicts of the Post-Cold War Era*, Pinter: London.

önemlidir. Bu çatışmaların ilk aşamasında etki - tepki süreçleri önemlidir. Bu süreçler, saldırgan-savunmacı, çatışma spirali ve kendi kendine yerine getirmedi (self - fulfilling prophecy). Daha sonra çatışmalar kendi kendilerini stimüle etmesi ve kendi kendine sürmesi sonucu şiddet kültürünün yerleşmesine ve çatışmanın kemikleşip 'donmuş çatışma' haline dönüşmesine sebep olabilir.³¹ Bu psiko - dinamik süreçlerin sonucu, etnik grup bir araya gelip tek bir amaç (yaşama) uğruna tek bir lider ve tek bir çatı altında kümeleşir. Grup-İçi benzerliklere ve dayanışmanın artmasına vurgu yapılırken grup - dışı farklılıklar ve düşmanlıkların artması olgusu daha fazla görülür. Bu süreçler kaotik ve şiddetin yaygın olduğu çatışma olayları sırasında derin korkularımız ve varlığımıza yapılan tehditlere karşı mantıklı ve akla uygun açıklamalar yapmamıza engel olur.

Bosna Savaşı ve çatışma dinamiği arasındaki ilişki şahin ve güvercin benzetmesi ile açıklanabilir. Bosna Savaşı'nda özellikle ABD ve Batı'da şahin olanlar daha sert tedbirlerin alınmasını istiyordu. Senatör Biden Sırlara karşı stratejik hava saldırısı yapılması, Bosnalı Müslümanlara silah ambargosunun kaldırılması ve Yugoslavya'ya uygulanan yaptırımların arttırılması ve derinleştirilmesini savunmaktaydı. Bir diğer Bosna şahini olan Carter dönemi Ulusal Güvenlik Danışmanı Brzezinski, Batı'nın Bosna'ya müdahale etmesini "saldırganları bombalamasını" (Sırlar) ve "savunmasızlara silah sağlamanı" (Müslümanlar) önermekteydi.³² Bosna konusunda güvercin olanlar örneğin Virginali Senatör John Warner hava saldırısının etkisinin olmayacağını belirtmekteydi. Çünkü Sırlar hafif toplarını kolayca saklayabilirlerdi. Bosna konusunda güvercin çatışma stili izleyenlerin dört faktörün altını çizdiler. Birincisi, Sırlar kendilerine yapılan saldırganlığa karşı saldırı taktiği izleyerek kendilerini savunmaktaydılar. İkincisi, iç savaş olarak tanımlanan Bosna Savaşı'nda Sırların amaçları sınırlılıklara sahipti. Üçüncüsü, ABD müdahale etmesi halinde çatışmanın tırmanma dinamiklerinin istikrarsız olmalarına inanılıyordu. Dördün-

cüsü, Amerika'nın çatışmaya dâhil olması çok yüksek düzeyde çatışmanın tırmanışının kontrol altına alınmasını gerektirme olasılığıdır.³³

Çatışma sonrası dinamikler özellikle barış süreçleri açısından önemlidir. Balkanlar'daki çatışmalar kimlik-temelli etnik çatışmalardır. Kültürel farklılıklar, çatışan tarafların tarihi ve geçmişi ve barış anlaşması süreci ve sonrası isteksizlik gibi faktörler çatışma dinamiklerinin devam ettirmekte ve pozitif barışa ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Çatışmaların köklerinde yatan nedenlerin çözülmemesi durumunda çatışan tarafların tekrar silahlı şiddete kolay şekilde başvurmaktadır. Etnik gruplar arasındaki mücadele "akut sıfır-toplamlı oyun" olarak görülür. Sadece ekonomik kalkınma ve siyasi istikrar, barış ve güvenliğin sağlanması için yeterli koşullar değildir.³⁴

6- Çatışma Sonucu ve Müdahale Yöntemleri

Çatışma haritalamasının tek amacı sadece çatışmanın analizinin yapılması değildir. Bu analiz sonucu çatışma yapıcı bir şekilde sonuçlanması ve kazan - kaybet sonucundan kazan-kazan sonucuna ulaşılması için uygun çatışma müdahale yöntemlerinin tasarlanması gerekir. Yukarıda sıralanan beş çatışma haritalama aşamasının amacı çatışma müdahalesi için gerekli bilgilerin toplanmasıdır. Çatışma analizi için seçilen teori, model ve yaklaşımlar çatışma müdahale yöntemlerinin seçimine de etkide bulunur.

Çatışmalara müdahale ederken üçüncü dikkat edilmesi gereken nokta negatif barış ve pozitif barış ayrımının yapılmasıdır. Negatif barış, doğrudan şiddet ve düşmanca dav-

(31) ya.g.e.

(32) Brzezinski, Zbigniew. "Never Again - Except for Bosnia", *New York Times*, 22 April 1993, s. A25.

(33) Popovic, Sanya. "U.S. Crisis Management in Bosnia", G.C. Raju G.C. Thomas ve H.Richard Friman (der.), *The South Slav Conflict: History, Religion, Ethnicity, Nationalism*, London: Routledge, 1996, s. 303.

(34) Filipov, Filip. *Post-conflict Peacebuilding: Strategies and Lessons from Bosnia and Herzegovina, El Salvador and Sierre Leone. Some Thoughts from the Rights to Education and Health*, CEPAL-SERIE Politicas Sociales, Santiago, Chile: United Nations Publications, 2006, s. 18.

ranırların durdurulmasıdır. Doğrudan şiddet, günlük hayatta sık sık karşılaştığımız fiziksel ve psikolojik olarak karşı tarafa zarar vermeyi amaçlayan eylemlerdir. Medya aracılığıyla farkına vardığımız şiddet buzdağının görünen yüzüdür. Pozitif barış ise şiddetin son bulması yanında çatışmanın derinliklerinde yatan nedenlerin yani yapısal şiddet ve kültürel şiddetin ortadan kaldırılmasıdır. Yapısal şiddet, şiddetin gözle görülmeyen fakat doğrudan şiddetin altında yatan ve buzdağının derinliklerinde yer alan bir şiddet türüdür. Gelir dağılımının bir şehir içinde bile eşit ve adil olarak dağılmamış olması ve hayat şartlarındaki eşitsizlikler yapısal şiddete verilebilecek örneklerden bazılarıdır. Kültürel şiddet ise doğrudan ve yapısal şiddetin haklılaştırma ve meşrulaştırma için kullandığımız semboller, din, ideoloji, popüler kültür, dil, propaganda, sanat ve bilimdir. Ayrımcılık, İslamfobi, hoşgörüsüzlük, yabancı düşmanlığı, kültürel önyargılar ve agresif milliyetçilik için kullanılan sanatçılar, siyasi ve dini liderlerin demeçleri, filmler, karikatürler, şarkılar ve birçok popüler sembol kültürel şiddetin günlük hayatımızdaki yansımalarıdır³⁵.

Çatışma müdahale yöntemleri belirlenirken ilk yapılacak işlem çatışma dinamiğini inceleyerek çatışma müdahalesi zamanlaması ve müdahale basamakları belirlenmesidir. Çatışma tırmanması aşamasından sonra düşme aşamasında müdahaleyi belirleyecek olan karşılıklı zarar verici çıkmaz, olgunlaşma, müdahaleye hazır olma, çatışma açmazı, çatışma kalıntıları ve psiko - analitik ve psiko - dinamik süreçler ve kavramlar önemlidir.³⁶

Müdahalede önemli olan ikinci nokta çatışma müdahalesinde hangi tekniklerin kullanılacağına karar verilmesidir. Bu teknikler ya da yollar temelde ikiye ayrılır: Birincil diplomasi ve İkincil Diplomasi. Birincil diplomasi resmi diplomatik kanallardan örneğin Dışişleri Bakanlığı ya da Birleşmiş Milletler (BM) aracılığıyla yapılan çatışma çözüm yollarıdır. İkincil diplomasi hükümet - dışı aktör-

ler aracılığıyla yapılır. Çok - Yönlü Diplomasi bu iki yol dışındaki diğer diplomasi türlerini tanımlar. Buna göre, yukarıda belirtilen iki yol dışında yedi diplomatik yol bulunmaktadır: İş/Ticaret, Vatandaşlar; Araştırma ve Eğitim; Aktivizm / Savunuculuk; Din; Fon Sağlama; ve İletişim ve Medya.³⁷

Çatışma çözümü, beş müdahale yöntemi kategorize etmiştir: Çatışma Önlemesi, Çatışma Yönetimi, Çatışma Uzlaşması, Çatışma Çözümü ve Çatışma Transformasyonu. Bu beş yöntemin kullandığı değişik teknik ve metotlar şu şekilde sıralanabilir: Hakemlik, Arabuluculuk, Kolaylaştırıcılık, Üçüncü Taraf Müdahaleleri, Problem-Çözme Çalıştayları, Önleyici Diplomasi³⁸, Barış Yapma, Barışma ve Uzlaşma, Gerçek ve Uzlaşma Komisyonları, Barış - sonrası Barış İnşası, Affetme, şiddetsizlik, v.b.³⁹ Bu çatışma haritalaması her türlü çatışmanın (kişilerarası, gruplararası, uluslararası, ve küresel) her türlü düzeyde ve hem kategorik hem de analitik anlamda analiz edilip uygun çatışma müdahale yöntemlerinin belirlenmesi amacıyla kullanılabilir. Hem akademik alanda hem çatışma birebir müdahale eden pratik uygulayıcıların bu çatışma haritalama tekniğinden yararlanması mümkündür.

Yugoslavya'da yaşanan Hırvat ve Bosna Savaşları'ndan sonra uygulanan çatışma

(35) Jeong, Ho-Won. *Understanding Conflict and Conflict Analysis*, Sage Publications: New York, 2008.

(36) Zartman, William I. *Peacemaking in International Conflict*, United States Institute of Peace Press: Washington D.C., 1997; Pruitt, Dean, Jeffrey Rubin ve Sung Hee Kim, *Social Conflict: Escalation, Stalemate, and Settlement* (3rd Edition), McGraw-Hill Humanities: New York, 2003; Öğretir, Ayşe Dilek ve Sezai Özcelik, 2010. "The Study Of Ethnocentrism, Stereotype And Prejudice: Psycho-Analytical And Psycho-Dynamic Theories", *Journal Of Qafqaz University*, 24 Fall 2008, ss. 236 - 244; Özcelik, Sezai, 2010. "The Analysis of Intergroup Bias: Socio-Biology, Evolutionary Psychology and Social Cognition Theories", *Journal Of Qafqaz University*, number: 30 Fall 2010, ss. 1 - 9; Özcelik, Sezai, 2013. "Border Creation in Cyprus: Contested History and the Psychodynamic Perspective of Vamik Volkan", *Peace and Conflict Review*, Summer 2013, vol. 7, no. 2, pp. 1-11. <http://www.review.upeace.org/images/pcr7.2.pdf>

(37) Diamond Louis ve John W.McDonald. *Multi-Track Diplomacy: A System Approach to Peace*, Kumarian Press Books: West Hartford, CT, 1996.

(38) Özcelik, Sezai. "Çatışma Önleme Teorisi ve Pratiği: Makedonya ve Birleşmiş Milletler Barış Gücü (UNPREDEP) Örnek Olayı", Çankırı Karatekin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, cilt 1, sayı: 1, Güz 2011, ss. 41 - 65.

(39) İslam ve Çatışma Çözümü konusunda bkzn. Özcelik, Sezai, "The Islamic/Middle Eastern Conflict Resolution for Interpersonal and Intergroup Conflicts: Wisata, Sulha and Third-Party", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, cilt 3, sayı 12, Kış 2006-2007, ss. 3 - 17.

çözümü ve barış tesisi çabaları temelde Birleşmiş Milletler tarafından şu iki temelde gerekçelendirilmiştir. Birinci gerekçe, Yugoslavya'da ortaya çıkan çatışmaların uluslararası barış ve güvenliği tehdit etmesidir. İkinci gerekçe, insani müdahaledir. Sivil halkın iç savaş ve silahlı çatışmalar sonucu acı çekmeleri ve mağdur olmalarının önüne geçilmesidir. Uluslararası barış ve güvenliğin tekrar kurulması ve sürdürülmesi ile uluslararası insan haklarının korunması normatif yaklaşımların temelini oluşturmuştur. Kosova'dan farklı olarak BM Bosna Savaşı'na müdahale ederken "kendi kendine yönetme hakkı" ilkesini askeri müdahale için normatif ilke olarak kullanmamıştır. Yugoslavya'da yaşanan iç savaşlar ilk aşamada Hırvatistan ve Slovenya'nın bağımsızlığı daha sonraki aşamada ise Bosna-Hersek'in üç etnik grup arasında ayrılması şeklinde ortaya çıkmıştır. Uluslararası toplumun "kendi kaderini tayin etme hakkı" ilkesini uygulamamasının iki önemli nedeni vardır. Birincisi, Balkanların etnik ve tarihsel karmaşık yapısıdır. Hırvatistan'ın bağımsızlığını onaylayan uluslararası toplum, Hırvat topraklarında yaşayan Krajina Sırp-ları konusunda nasıl karar verecektir? Asıl önemli neden ise Yugoslavya'da kendi kendini yönetme hakkının etnik gruplara tanınmasının uluslararası hukuk açısından emsal teşkil etme olasılığıdır. O dönemde kendi iç çatışmaları ile ilgilenen Rusya gibi Güvenlik Konseyi üyeleri dünyanın değişik çatışma bölgelerinde normatif kural yaratarak bağımsızlık hareketlerini desteklememek amacıyla bu yolu izlemiştir.⁴⁰

Son Söz

Bosna ve Kosova çatışmaları konusunda geline nokta, Avrupa Birliği'nin genişleme sürecinin bu iki ülkeyi içine alıp almayacağı çatışmanın transformasyonu ve çatışma-sonrası barış inşası açısından en önemli konular olmalarıdır. Bosna Hersek'in yeniden inşası sürecinde AB önemli roller oynamıştır. 2002'den beri AB Bosna

Özel Temsilcisi görevlendirmiştir. 2003'teki Selanik Süreci, Bosna'nın geleceğini AB bağlamıştır. Bosna'nın AB kabul edilmesinin en önemli şartlarından biri, iyi yönetişimin güçlendirilmesi ve devlet kurumlarının inşa edilmesidir. Aynı yıl BM'in Bosna'daki BM Uluslararası Polis Barış Görev Gücünün yerini Makedonya'daki AB Concordia Misyonuna benzer olarak kurulan AB Gücü Athea almıştır. AB üyelik müzakereleri 2005 yılında Bosna için başlamış ve 2008 yılında ilk aşama tamamlanmıştır. AB'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nı uygulayan Javier Solana 2007 yılında Bosna Sırp Cumhuriyeti'nin ayrılma için yapacağı referandum krizini çözmeyi başarmıştır. AB ekonomik krize girmesi sonucu Batı Balkanlar'daki ülkelerin AB üyelik süreci buzdolabında bekletilmeye alınmış gözükmektedir.

Kaynakça

Bouris, Erica. 2007. *Complex Political Victims*, Bloomfield, CT: Kumarian Press Inc.

Brzezinski, Zbigniew. "Never Again - Except for Bosnia", *New York Times*, 22 April 1993

Campbell, David. 1998. *National Destruction: Violence, Identity, and Justice in Bosnia*, Minnesota: University of Minnesota Press.

C.Del Re, Emanuela. 2013, "From the Balkans to Caucasus: Paradoxes of the Precedents in post-Balkan Perspective", Debidatta Aurobinda Mahapatra (der.), *Conflict and Peace in Eurasia*, London: Routledge.

Ceulemans, Carl. 1996, *Reluctant Justice: A Just War Analysis of the International Use of Force in former Yugoslavia (1991-1995)*, Lanham, MD: Rowman&Littlefield.

Cigar, Norman. 1995. *Genocide in Bosnia: The Policy of Ethnic Cleansing*, College Station: Texas A&M University Press.

Cordell, Karl ve Stefan Wolff. 2009. *Ethnic Conflict: Causes, Consequences and Responses*, Cambridge, UK: Polity.

Cuvalo, Ante. 2007. *The A to Z of Bosnia and Herzegovina*, Lanham, MD: Scarecrow Press, 2007.

Diamond Louis ve John W. McDonald. 1996. *Multi - Track Diplomacy: A System Approach to Peace*, Kumarian Press Books: West Hartford, CT.

(40) Ceulemans, Carl. *Reluctant Justice: A Just War Analysis of the International Use of Force in former Yugoslavia (1991-1995)*, Lanham, MD: Rowman&Littlefield, 1996, ss.50-51.

Sandole, Dennis. 1998. "A Comprehensive Mapping of Conflict and Conflict Resolution: A Three Pillar Approach", *Peace and Conflict Studies*, 5 (2) (December).

<http://www.gmu.edu/programs/icar/pcs/sandole.htm>

Sandole, D.J.D. 1999, *Capturing the Complexity of Conflict: Dealing with Violent Ethnic Conflicts of the Post-Cold War Era*, Pinter: London.

Schindler, John R. 2007. *Unholy Terror: Bosnia, Al-Qai'da, and the Rise of Global Jihad*, St.Paul, MN: Zenith Press.

Summers, James. 2011. "Kosovo: From Yugoslav Province to Disputed Independence", *Kosovo: A Precedent? The Declaration of Independence, the Advisory Opinion and Implications for Statehood, Self-Determination and Minority Rights*, James Summers (der.), Leiden, NL: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 3 ss. 3-53.

Tanter, Raymond ve John Psarouthakis. 1999. *Balancing in the Balkans*, New York: St. Martin's Press.

Volkan, Vamık. 2000. *Kanbağı: Etnik Gururdan Etnik Teröre*, Bağlam Yayınevi: İstanbul.

Waltz, Kenneth N. 1959, *Man, the State, and War: A Theoretical Analysis*, Columbia University Press, New York

Wehr, P. 1979, *Conflict Regulation*, (Westview Special Studies in Peace, Conflict, and Conflict Resolution), Westview Press: Boulder, Colorado.

Wilmot, W. W., & Hocker, J. L. 2007. *Interpersonal Conflict*. Boston: McGraw-Hill.

Yılmaz, Reha ve Sezai Özçelik. 2012. Çatışma Teorileri Işığında Gürcistan ve Karabağ Çatışmalarının Çözümlemesi, *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*, Atilla Sandıklı, ed., BİLGESAM Yayınları: İstanbul, ss. 277 - 313.

Zartman, William I. 1997. *Peacemaking in International Conflict*, United States Institute of Peace Press: Washington D.C.